

JOMSBORG

DEN PERMANENTE 1933 - 2008

JOMSBORG 1933 - 2008

PROLOG

Der spørges så tit, når i byen vi går,
om en Viking er ret forvaret.
Det spørgsmål for alle, som her er til stede,
er meget let at besvare:
Vi ved, hvad et vikingebad er værd,
det giver sundhed til en og hver og tilfredshed og smilet i øjet.
Vi har set så meget, hvad andre ej så,
vi har set en frostdag, når himlen var blå,
og vi badede glad og fornøjet.
Vi har set, når bølgerne skummede vildt,
det ænser vi Vikinger ej.
At gyngede derude på bølgenes top
var for os kun en dagligdags leg.
Vi har set, når solen kom frem bag skyen
og sendte sit lys over Havnen og Byen.
Og når solen glitred' i sne og is,
vi sang en hymne til vinterens pris.
Og sundhed og glæde vi alle fandt,
når vi kom derud for at bade.
Kammeratskab og venskab os sammen bandt
og vi følte os unge og glade.
Vi har set det tidlige forår komme,
når i Marts for os vint'ren var omme.
Da ser vi derude det myldrende liv,
hvor glæde og latter er tidsfordriv.
Vi hilser Solen og Vardagens gry,
da vågner glæden ved livet på ny.
Vi takker dig "Jomsborg" for glæden vi fik
og tak for de mange vintre, som gik.

(Denne prolog var skrevet af Charles Jensen, Jomsborgs mangeårige sekretær, til stiftelsesfesten i anledning af Jomsborgs 15 år og genbrugt til 25 års jubilæet. Der er ikke ændret/rettet i rim, rytme eller sprog).

Forord

Denne krønike og hyldest til stedet, Den Permanente ved Risskov, Århus, foreningen Jomsborg og vinterbadningen som fænomen - er kommet til verden som et initiativ fra bestyrelsen i anledning af Jomsborgs 75 års jubilæum, 31. december 2008. I god tid inden selve begivenheden opfordrede bestyrelsen alle medlemmer til at komme med ideer til markering af jubilæet (foruden markering ved en fest mv.). I kraft af de rigtigt mange medlemmer, som Jomsborg efterhånden havde fået, var økonomien god, og det kunne lade sig gøre at honorere indsatsen. Der kom forslag om bøger, film og hørespil. Bestyrelsen valgte at pege på produktion af en film og en bog med lige vægt på tekst og billeder. Bogen har du nu i hånden. Den er forfattet af Eddy Thomsen, der har været medlem af Jomsborg i godt 25 år. Han har tidligere skrevet et mindre skrift til 60-års jubilæet, og dele heraf er indarbejdet i denne nye og større bog. Flemming Platz har taget billederne. Også han ses ofte på brædderne og i vandet, og han er kommet på hårdt arbejde med at vælge ud. Bo Jepsen og hans reklamebureau har stået for bogens grafiske udformning.

Runeristerne:

Tekst: Eddy Thomsen

Foto: Flemming Platz, www.kunstfoto.dk

© Eddy Thomsen og Flemming Platz

VINTERBADNING I LYST OG NØD

Frisen af portrætbilleder, der løber som et bånd nederst på de fleste sider, viser – fra tidlig morgen til sen aften – alle badende den 21. marts 2007.

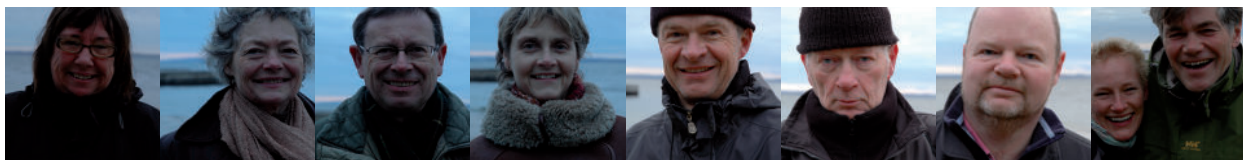
Vinterbadning i lyst og nød

Det hændte for knap 20 år siden på Den Permanente, vinterbadeklubben Jomsborgs residens, at de gæve vikinger og skjoldmøer pludselig så sig udsat i en dramatisk situation. Vi var ganske enkelt ved at komme galt af sted med vores leg med det våde og kolde element. Abstrakt og foreløbigt sagt skete det, at to aspekter ved vinterbadning - nemlig det legende, lystbetonede, aparte på den ene side og det farlige, naturens ubænhedighed på den anden side - kom i en utilsigtet og ubehagelig kontakt med hinanden.

Det var en rigtig vinterdag. En lørdag med hylende østenstorm, frådende bølger og en del vikinger og skjoldmøer, der var taget ned til vort faste tilholdssted på Den Permanente. Vikingerne er vant til koldt vand og bølgegang. Vi tager altid bestik af vejret. Vi passer på os selv og hinanden og går ikke længere ud i vandet end tilrådeligt under hensyn til vind og vejr. Hvis stormen er rigtig skrap, undlader vi at gå ud på "broen" - herrebadetets indelukke, som begge køn bruger om vinteren - fordi man her kun kan komme i vandet via en trappe og sjældent kan bunde nede i vandet. I stedet går vi ud fra stranden eller lagunen lige ude foran saunaen. Her er der altid bund under fødderne, hvis man ikke går for langt ud. Og dog! Faktisk er der undertiden en rigtig lumsk understrøm. Badeanstalten er anlagt som en hesteskoformet konstruktion, der vender åbningen ud mod havet mod øst. Når stormen raser fra øst og sender dønningerne ind over strandens lagune inde i badeanstaltens "bund", så opstår helt ude i siderne en understrøm, der sender vandmasserne retur. Og der er fart på den strøm. Men vi ved, den er der - og undgår den selvfølgelig. (Siden er der sat advarselstavler med fare og dødningshoved op, men ikke alle er gode til tavler, for det følgende gentog sig faktisk for nylig i januar 2008).

Imidlertid var der netop den dag besøg af TV2, regional-TV. Både den skrevne og den æterbårne underholdning får hver vinter den (frost)klare idé at lave en reportage over disse vanvittige vinterbadere, der finder fornøjelse i pinefulde, kolde bade. Det er i manges øjne en meget aparte fornøjelse. TV-holdet havde rigget til på den bageste gangbro, hvor de på 100 meters afstand kunne optage vores vandgang. Vi var jo klar over, at vi blev optaget, da vi løb ud af saunaen og sprang i vandet. Derfor opførte vi os nok lidt mere som kåde og glade børn, der trodser - og nyder - de rasende elementer. Og så tog understrømmen en af os! Han blev suget med ud langs stolperne, der bærer herrebadet, og blev forrevet på de skarpe skaldyr, der sidder fast på stolperne. Et par andre forsøgte at nå ham - men blev selv fanget af strømmen. De kom dog tilbage ved egen kraft ved at holde sig vandret i vandets overflade og således komme fri af strømmen. Heldigvis lykkedes det den uheldige at klamre sig til en af stolperne, og han blev bjerget ind af andre, der dannede en kæde af mennesker lige ved siden af understrømmen. Forkomne og forfrosne søgte vi tilflugt til saunaen. Det gik godt.

Men det mest groteske ved historien var, at TV-holdet ikke registrerede, hvad der

VI KAN GODT LI' AT FREMSTILLE BADE-
AKTIVITETERNES EKSTREMITETER,
ISENS TYKKELSE, KULDENS BID
OG NATURENS VÆLDE.

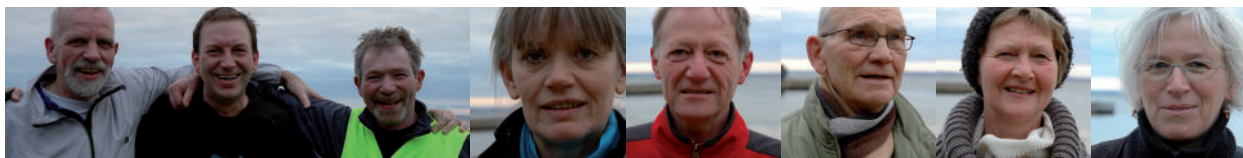
foregik. Ja, de filmede episoden. Men de var ikke klar over, at det faktisk var alvor. Der var fare på færde. De troede, at det hele var iscenesat til ære for TV.

Men hvorfor nu indlede et jubilæums-festskrift med denne grumme historie? Fordi den sætter lyst og nød så skarpt op mod hinanden - og tilmed har det nyfigne, men udeltagende og uforstående "blik" fra offentlighedens kamara-øjne med. Det aparte og kuriøse ved vinterbadning bringer det på linje med elastikspring, kanindræber-overlevels-kurser og faldskærmsudspring. Uden sammenligning i øvrigt. Set udefra er det mærkeligt, måske lidt perverst og i hvert fald gysende. Vi, der er vant til mosten, kender til denne indstilling fra os selv. Hånden på hjertet: vi kan godt li' at fremstille badeaktiviteternes ekstremiteter, isens tykkelse, kuldens bid, naturens væld og vores egen underforståede mod og vilje. I episoden blev vi i dobbelt forstand fanget af kamearaets nyfigne blik: vi blev bogstaveligt indfanget på film - og vi blev "fanget" af vores bevidsthed om at blive set på med skrækblandet eller afstandstagede beundring.

En overkommelig luksus – og et ubetaleligt gode

I det lys er vinterbadning måske en del af en større bevægelse, der i et mere eller mindre artikuleret oprør mod det civiliserede livs (tilsyneladende) ufarlige, daglige rutiner, søger oplevelser der udfordrer eller sætter noget på spil? Nogle bestiger bjerge eller løber benene af sig i marathons. Andre eksperimenterer med kunstige stoffer, der kan give kroppen og sindet et "spark". Og andre igen leder efter steder og former, hvor det almindelige og dagligdags får nye aspekter i kunstneriske eller rituelle aktiviteter. Vinterbadningen har elementer af disse forskelligartede tilløb til udfordring og oplevelse - men i en behersket, afdæmpet og meget social form, hvor de skadevoldende biomstændigheder er væk: man bliver ikke konkurrence-idiot, afhængig eller sær af at vinterbade. Men man udfordrer kroppen og naturen; man får et "spark" af de extreme temperaturforskelle mellem sauna og isvand; man er med i et mildt broderskab af ligesindede, der i forbløffende grad går på tværs af alder, køn og erhverv, og som ikke hverken koster det hvide ud af øjnene eller fordrer nogen speciel øvelse eller særlige fysiske fortrin. Dertil kommer, at vinterbadningen ingen rekvisitter kræver. Ikke engang den mindste klud på kroppen er der brug for - tværtimod vil badetøj være hæmmende, fordi det i rigtig vintervej vil fryse til et ubehageligt panser om kroppen (lidt flot sagt!). En rigtig viking har brug for havet og et håndklæde. Til nød en ishakke. Og hvis det skal være den vildeste luksus: en sauna, som man kan deles om.

Dog er der en "luksus", som vi nyder godt af, men som vi ikke selv har tilegnet os eller fået som følge af interessen for vinterbadning. Det er en luksus, som hele samfundet har interesse i og kæmper hårdt for at bevare, men som vi er særligt glade for - ikke mindst så tæt på en stor by: rent havvand. En lang overgang var vandet i Århusbugten ikke særligt indbydende. Der har været badeforbud tæt ved byen. Men nu er vilkårene gode, selvom havet stadig er truet: iltsvind og periodiske alge-opblomstringer vidner om, at

det desværre stadig er ikke-selvfølgeligt, altså en luksus, at havet er rent.

De fleste foreninger, der dyrker en sag eller en aktivitet, vil gerne slå på tromme for deres sag. Der er et "missionerende" træk ved engagerede folk og deres sammenslutninger: man vil gerne fortælle om hjertesagen og tiltrække medlemmer og opmærksomhed. Det gælder da også Jomsborg. For vinterbadeklubbens vedkommende er det i fortiden lykkedes ganske pænt at gøre sig opmærksom, både overfor pressen og overfor de kommunale myndigheder, der har været overordentlig hjælpsomme og flinke til at støtte foreningens virke - også økonomisk. Nu takker vi nej til pressens opmærksomhed. Tilgangen af nye medlemmer har været accelererende i de sidste 20 år, og det rækker med mund-til-øre formidling af vinterbadningens lyksaligheder.

JOMSBORG I VIKINGETIDEN

Jomsborg i vikingetiden

Det er et drabeligt forbillede, de har valgt - vore *founding fathers*, stifterne af vinterbadeklubben Jomsborg i 1933. Vikingerne og vikingetiden er i almindelighed godt stof og har været genstand for national og folkelig fascination i mere end 200 år – siden den tidligste romantik. Vikingerne var en militær og politisk dominerende faktor i hele det nordeuropæiske område fra Irland og England, de nordatlantiske øer, hele Skandinavien, Østersøen med kystegne og det baltiske område med smutture ind i Rusland. Med deres overlegne skibsbygningsteknik og evner som søfolk gjorde de havet til den sammenbindende faktor i et stort område. Også ned i Frankrig (Normandiet) og helt ned i Middelhavet har vikingerne sat fodaftryk. Så hvis de skandinaviske lande, og i særdeleshed Danmark, har følt sig kuert og forkleinet på grund af dårligt statsmandskab og dumme krige (30-årskrigen, svenskekrigen, krigen om Slesvig-Holstein) – ja så er det ikke så underligt, at vi gerne spejler os i vikingetidens tilsyneladende storhed og ukuelighed.

Dertil kommer, at Jomsborg er gået over i historien som eliten blandt vikingerne, en nordisk parallel til Sparta i den græske oldtid. Og Jomsborgs udspring er keredansk geografisk set, selvom selve borgen, Jomsborg lå på den nuværende polske kyst nær Oderflodens munding.

Da Palnatoke ragede uklar med først Harald og siden Svend...

Jomsborg opstår præcist i vikingetidens storhedstid eller kulmination, nemlig efter Gorm den Gamles tid, under Harald Blåtand, Svend Tveskæg og Knud den Store. Vi taler om 900-tallet. Disse danske konger regner vi for de første og grundlæggerne af dansk identitet og nationalitetsfølelse i retrospektion. Vikingekongerne kunne opholde sig flere steder, men antageligt har deres hovedsæder været på den jyske østkyst (bl.a. Jelling og hvorfor ikke Aros?) samt Limfjorden i de fortællinger, som her skal formidles:

I overleveringen, som vi kender den via de islandske sagaer, udspringer Jomsborg af en intrige mellem danske stormænd og den danske kong Harald, søn af Gorm. Harald havde en søn udenfor ægteskabet med en bondekvinde, Æsa. Drengen ville kongen ikke vide af, men en fynsk herremand, Palnatoke synes, at det var usselt af kongen, så han tog selv drengen til sig som fostersøn og gav ham navnet Svend. Palnatoke forsøger i flere omgange, efter at Svend er vokset op, at få kongen til at anerkende sin søn. Det lykkes ikke rigtigt, men kongen giver ham dog både og mandskab til at hærge med, som vikingerne nu gjorde. Det var helt almindeligt, og det gjorde ikke nødvendigvis så stor forskel, om det var nabo-herren eller fjerne egne, som fik uvenlig visit. Derfor var der også hyppige opblusninger af strid og nag – også mellem folk, der var frændere og talte samme tunge. Efter flere genvordigheder tager Palnatoke sagen i egen hånd og dræber kongen i et baghold ved at skyde ham en pil i røven, gennem kroppen og ud af munden. Sådan! Kongens mænd vælger herefter at sværge troskab til Svend, da han jo er kongens søn og for at undgå en bitter frændestrid.

Nu skulle man tro, at alt var vel for en tid, men nej. Svend vil indbyde til arveøl efter sin fars død og inviterer selvfølgelig sin fosterfar Palnatoke. Palnatoke undslår sig flere gange bl.a. med henvisning til vigtige besøg i Bretland (England). Men endelig kommer han. Under gildet kommer det for dagen, at det var Palnatoke, der var Haralds drabsmand, idet han vedkender sig den dræbende pil. Over dette bliver Svend så vred, at han fordriver Palnatoke. Først flygter han til Bretland med sine folk, men senere, under et tog til Vindland (Vendernes land på den polske kyst), kommer han i forhandling med den derværende konge, Burislav. De bliver enige om at holde fred med hinanden. Palnatoke og hans folk kunne få fast ophold på den landsdel, der hed Jom, og Burislav kunne regne med Palnatokes beskyttelse. Således blev Jomsborg etableret.

Jomsborg – et heroisk og røverisk mandesamfund

På borgen, der lå halvt ude i vandet, så der i den var en havn for langskibene, etablerede Palnatoke et krigersamfund med ret skrappe regler. Kun mænd mellem 18 og 50 kunne optages. Alle måtte være modige og kunne stå sig i kamp med enhver med lige udrustning. Alle skulle stå last og brast med hinanden – hævne hverandre om nødvendigt. Udbredning af rygter og nyheder skulle gå gennem Palnatoke, og han skulle også fælde dom over tidligere udførte ugerninger mod slægtninge til Jomsvikingerne. Ingen kvinder var tilladte i borgen, og ingen måtte være borte fra borgen mere end tre nætter uden Palnatokes tilladelse. Bytte fra togterne skulle bringes til fællesskabet og deles.

I dette samfund – en slags evig drenge-spejderlejr-rockerbande kombineret med morderiske og røveriske overfald – levede

nu Jomsvikingerne under Palnatoke og vandt stor hæder, når de hver sommer drog ud for at hæрге. Undervejs blev stormandssønner fra Bornholm og Sjælland optaget i Borgen, og det samme gjaldt den navnkundige Vagn Aagesøn, Palnatokes sønnesøn, der var så vild og dristig, at han via en tvekamp beviste, for de ellers ret så rå Jomsvikinger, at han burde optages, skønt han kun var 15 år. Palnatoke dør af sygdom og alder, og en af de sjællandske stormandssønner, Sigurd overtager styringen. Sigurd er ikke så stram i disciplinen som Palnatoke, men han er alligevel ærekær nok til at udfordre kong Svend med en kedelig sag om Burislavs to døtre. Han får duttet den mindre kønne på Svend, mens han selv tager den skønne Astrid. Det opdagede Svend ikke, før det var for sent, for dengang var arrangerede og politiske ægteskaber almindelige, men Svend bliver sur. Ved et stort gilde i Svends kongsgård (et arveøl for Strut-Harald Jarl, stormand på Sjælland og far til en af Jomsborgs høvdinge) udnytter Svend Jomsvikingernes ærekærlighed og udfordrer dem til at tage til Norge og give den besværlige kong Håkon Jarl en afklapsning. Sigurd, Vagn og de andre tapre Jomsvikinger tager udfordringen op.

Jomsborgs undergang og ophøjelse til evig hæder

Det gik helt galt. Sagaen beretter i mange detaljer om kampene, om stort mod og megen snilde. Sagaen beretter også, at Håkon Jarl i sit desperate håb om sejr anråber skytsgudinden Thorgerde Hørdertrold. Hun lader sig dog ikke let formilde. Først da Håkon ofrer sin 7-årige søn, lader troldkvinden sig formilde og sender først hede og senere kulde, så kampens vilkår passer bedst i Håkons favør. Sigurd og hans folk flygter fra kampen hjem til Danmark, men Vagn bliver tilbage med sine folk for at gøre regnebrættet op og holde sit løfte til Svend. De bliver alle taget til fange efter en kold nat på et skær, hvor de er strandet. Håkon Jarl er ikke mildt stemt. Han lader Jomsvikingerne henrette én efter én, idet han forinden spørger dem, hvordan de har det med at skulle dø. Alle svarer de, at det har de det rigtigt fint med – nogle tilføjede heroiske bemærkninger om ærefuld død eller hån til banemanden med at vise bar røv med venlig hilsen til Jarlens kone. Andre foranstaltede eksperimenter, såsom at bødlen skulle holde øje med blikket eller hånden på den, der skulle hovedforkortes, for at se om der var liv efter hugget! Det var der nu ikke, siger sagaen. Så kom turen til en ung mand, Erik. Han havde et langt fagert hår, som bødlens hjælper tog godt fat i for at blotlægge nakken. I samme øjeblik bødlen svinger sværdet, rykker Erik med hovedet og hugget falder over hjælperens arme, der bliver hugget af. Erik sprang op og lavede fis med de fremmede arme i sit hår. Overfor dette var Håkon Jarl mælløs – og gav ham livet. Den næste i rækken var den navkundige Vagn. Til spørgsmålet om hvem han er, svarer Vagn:

Jeg er Vagn, søn af Palnatokes søn Aage fra Fyn. Og jeg har gjort det løfte til kong Svend, at når jeg kom til Norge, så skulle jeg i seng med Håkons hovedsmand Thorkels kone, Ingeborg, og det vil jeg udføre uanset Thorkels mening – ja jeg vil dræbe ham på min vej. Dog synes det mig, at min sag står lidt dårligt lige nu.

Thorkel springer nu på Vagn med sværdhug i stor vrede. Jomsvikingen Bjørn den

Bretske stod lige ved siden af Vagn, og det lykkes ham at skubbe til Vagn, så hugget rammer det tovværk, der bandt Vagn, samtidig med at Thorkel mister sit sværd i det forfejlede hug. Nu var Vagn pludselig fri, han griber sværdet og tager livet af Thorkel. Så er det første løfte indfriet.

Man skulle tro, at Jarlen nu var helt vild af vrede og hævnthørst, og det er han sådan set også i første omgang. Men Erik, der just var benådet, taler for Vagn og opfordrer til at skåne hans liv – Erik vil stå inde for ham. Jarlen tøver og indser, at Vagn er et godt bytte for hans mistede høvedsmand. Og således redder Vagn livet, og det samme gælder de resterende Jomsvikinger. Faktisk lykkedes det også Vagn at vinde Ingeborg, som han tog med sig hjem til Fyn.

Se, disse bedrifter går det evigt frasagn af!

Ekstremer og humor...

Tja, vikingelogik er noget underlig noget. En stor og sort humor, sær logik, stort mod og hang til ekstremer og det irrationelle eller kun alt for praktiske hensyn råder i vild forvirring. Kan vi lære eller forstå noget af det? Vikingernes hang til ekstremer og humor kan vi fint genkende. I stedet for at hæрге, røve og dræbe udsætter vi os for de naturlige ekstremer med vand, kulde og varme. I stedet for den ærekære soldater-jargon nøjes vi med en mere civiliseret og tvekønnet udveksling af historier og oplevelser i det fredsommelige sociale liv ved det hav, som Jomsvikingerne krydsede frem og tilbage for 1000 år siden.

Hvis man ser rigtigt efter i skumringslyset ud over de hvidtoppede bølger mod Skødshoved, så er det ligesom man nogen gange kan se et langskib med sejlet rebbet i ræen hugge i søen...

Kilde:

Nordiske sagaer I, Jomsvikinga saga ved H. M. Berg i Rafns oversættelsefra Det kongelige Nordiske Oldskrifts-selskab, København 1829. Hasselbalch 1964

HISTORIEN EFTER VIKINGETIDEN

Badekulturens forhistorie i korte træk

Ikke et ord mere om de historiske vikinger, for deres badevaner og friluftsliv kender vi ikke meget til. Ca. et halvt årtusinde senere i slutningen af middelalderen har vi de første vidnesbyrd om organiserede badeaktiviteter i Århus. På hjørnet af Immervad og Badstuegade (!) lå en offentlig badstue. Den har nok mindet om vore dages tyrkisk bad, som foruden at være et etablissement til badning også er et socialt samlingssted og udskænkingssted. Datidens badstue var antagelig også horehus - eller noget lignende - og blev lukket i midten af 1500-tallet. Det var under mistanke om at bidrage til udbredelse af kønssygdomme. Bortset fra den frie seksuelle omgangsform kan man sige, at vores "Jomsborg" i halv-offentligt regi har genoptaget noget af middelalderens lystbetonede kropslige aktiviteter.

Siden kom det hygiejniske aspekt ved badelivet mere i fokus, men det sker først i 1800-tallet. I den mellemliggende periode har befolkningens omgang med vand og sæbe været begrænset. Normerne for kropspleje var puritanske, dvs afvisende overfor kroppens behov og uhygiejniske - set med vore øjne. Og det var ikke statusgivende at være friluftsmenneske. De voksende byer var svinke og plagede af regelmæssige epidemier, kolera mv. I 1830-tallet bliver man efterhånden opmærksom på hygiejnens betydning for sundhed. Videnskaben finder ud af sammenhængene mellem manglende kloakering, svineri i almindelighed og udbredelsen af infektionssygdomme. Som følge heraf blev der også i Århus etableret søbadeanstalter, bl. a. kurbade i en tilstræbt international stil med medicinske og minaralske bade for de bedrebemidlede og senere - omkring starten af vort århundrede - offentlige badeanstalter, nogle specielt for de kommunale skoler og militæret.

Forløberen for Den Permanente lå ud for Klintegården ved Risskov og hed Kattegat. Det var et stort etablissement sammen med afdelinger for skolerne og militæret. Det er i dag væk, men i stedet blev Den Permanente anlagt lidt længere ude ad kysten i 1932-33. De andre søbadeanstalter blev pillet ned og sat på land om vinteren. Det skete ikke med Den Permanente - deraf navnet. Og i 1933 blev Jomsborg stiftet.

Jomsborgs første år

Fra forhandlingsbogen for Vikingeklubben Jomsborg læser man på allerførste side:

"Søndag den 31. December 1933 afholdtes et Møde på den permanente Sø-Badeanstalt ved Salonen, og her vedtoges det (at) stifte en Vikingeklub og give den navnet "Jomsborg" (.) der optoges cir. 40 medlemmer 4 Damer og 36 Herrer. Det vedtoges at sætte Kontingentet til 50 ører aarlig foreløbig..."

Der blev valgt en bestyrelse under Valdemar Nielsens formandskab. Allerede godt en

måned senere indledte klubben en charmeoffensiv over for offentligheden. Fastelavns-søndag 1934 blev der afholdt en opvisning på Søbadeanstalten ved Salonen med en række underholdende indslag: "Vikingskjalden fra Riis Skov bød velkommen; Juniorløbet, Viking ungdommen morer sig; Bollebidning i Vandet (hvilket udførtes af de gamle Vikinger; Risskovløbet; Oldboys løbet (Foryngelsesbadet); Skjoldmøernes Promenadesvømning; Intermezzo fra Stenalderen. Den 80-årige fhv. Købmand Hansen tager sit daglige Bad; Distancesvømning; Kuns(t)-Udspring fra Vippen - OBS: det lille "t" er en finte, som de finurlige vikinger sikkert har haft meget spas med -"Vikingekomplotter slår Katten af Tønden i Vandet." Det blev et velbesøgt arrangement. Overskuddet fra entre-indtægterne gik til velgørehedsmål, til Sameritanen, i de første år. Senere 'privatiseres' stævnet, og indtægten tilfaldt delvist klubben selv. Det vil sige: initiativet blev model for tilsvarende opvisninger i de kommende år som klubbens charmeoffensiv over for offentligheden, hvilket afspejler sig i stigende medlemstal og omtale i den lokale presse. Næste år blev der afholdt to opvisninger, hvor den ene blev henlagt til lystbådehavnen, tættere på byen. Opvisningsdisciplinerne blev også videreudviklet med udklædning: opvisning af badedragtmode gennem tiderne og tilsynekomst af selveste kong Neptun. På opvisningen nytårsdag blev årskiftet smukt og symbolsk fremstillet, ved at en viking, forklædt som gammel mand, sprang i det lutrende vand og dukkede

op igen som en ung mand. Ved en lejlighed i 1939 blev Vikingernes propaganda- og velgørenhedsshow 'eksporteret' til Grenå. Jomsborg skulle have besøgt Horsens året efter, men det måtte aflyses på grund af en bundfrossen havn. Også en anden tradition blev grundlagt allerede det første år, nemlig den årlige forårsfest - som i dag velsagtens er erstattet af afslutnings-arrangementet. Det blev holdt med det sædvanlige høje humør, som der (ofte) står i forhandlingsprotokollerne, med lejlighedssange, oplæsning og bal til den lyse morgen. I det hele taget var klubbens aktiviteter mere omfattende end i dag. Man mødtes også om sommeren til badning, vandpolo og til udflugter (dog ophører sommerudflugterne allerede i 1938 p.g.a. manglende tilslutning). Man havde svømme- og livrednings-undervisning, tog duelighedstegn og fik guldnåle for gentagne livredderprøver. Selv gymnastiktræning om søndagen var på programmet. De mange aktiviteter gav selvfølgelig også anledning til gniderier i foreningen. Ved en lejlighed i '38 havde formanden lovet udbetaling af almindelig timeløn til medlemmer, der ville være med til det praktiske arbejde med stævnerne. Det faldt forståeligt nok mange for brystet ved den følgende generalforsamling. Ved samme møde udspandt sig også en diskussion, der tog udgangspunkt i Hans Hansens udsagn om, at gymnastik skulle tages alvorligt - ellers kunne man ligeså godt lade være! Også dengang fandtes gnavpotter og kværulanter. Hans mening blev imidlertid tilbagevist af flere medlemmer, og referenten af mødet beretter, at dirigenten afsluttede disputationen - på god frisindet vis - med at foreslå, at det måtte stå enhver frit for, om man ville smile til gymnastikken eller ej.

Besættelsen og den første efterkrigstid

I 1939 fik klubben en ny formand, Nellemann Johannsen. 1940 varslede kolde tider med Danmarks besættelse af det tyske naziregime - og strenge isvintre. Ikke kun det frostbundne vand voldte problemer, men også tilgangsvejene til Den Permanente. Og som allerede nævnt var der aflysninger af arrangementer. Nu var Danmark jo ikke det hårdest belastede land i Europa i denne tid, og så vidt kronikøren kan se af forhandlingsprotokollen som primær kilde, var det kun mindre daglige irritationer, som spillede en rolle for Jomsborgs virke. Det var ikke vinteren, man var i krig med - omend nok 'besat' af. Spærretid og mørklægning satte begrænsninger for både badeaktiviteter og mødevirksomhed. Propagandastævnet blev aflyst, men vinterfesten blev fastholdt - og sådan blev vilkårene under krigen. På generalforsamlingen i 1943 blev formanden skiftet ud. Den fungerende formand var træt af at løbe bydreng for klubben. Han ville have en telefon. Det affødte tilsyneladende en del diskussion, der endte med, at formanden gik - uden telefon. Til ny formand blev valgt Bye-Jensen. Trods indskrænkninger i aktiviteter var klubben faktisk ret stor midt under krigen: i 1943 talte den 503 medlemmer - heriblandt selvfølgelig en del solbadere. Den Permanente var dengang et noget større kompleks end i dag, hvad man kan se på billederne fra dengang. Der var blandt andet et stort udspringstårn, og det brugte tyskerne som observationspost. De havde monteret en lyskaster på tårnet, og ved siden af anstalten var der en barak til vagtsoldaterne. Den tidligere formand, Valdemar Nielsen, havde tilknytning til modstandsbevægelsen og lagde illegale blade på anstalten. Det har sikkert været til irritation for tyskerne, men gav iøvrigt ikke - så vidt jeg er orienteret - anledning til episoder.

Efter befrielsen blev nytårstævnet i lystbadehavnen genoptaget. Det tiltrak et par tusinde tilskuere, ifølge Stiftstidendes reportage, og havde - naturligvis - et extra nummer udover de gamle kendte, nemlig en hårdhændet vandgang for to "nazister". Men

SPÆRRETID OG MØRKLÆGNINGER SATTE
BEGRÆNSNINGER FOR BADETID OG
MØDEVIRKSOMHED PÅ DEN PERMANENTE

allerede ved næste nytår kneb det gevaldigt med opbakning fra medlemmernes side - ligesom også tilslutning til sommer-klubmøderne var stærkt aftagende. I sidste øjeblik blev nytårsstævnet strikket sammen, mest fordi det allerede var annonceret i pressen, men værst af alt: Ingen damer meldte sig til nytårsstævnet. Ærligt talt! Det kan man ikke byde et betalende publikum. De følgende år var nytårsstævnerne mere vellykkede og i 1949 og 1950 afholdtes et gæstestævne i Randers, men allerede i 1951 er det slut. I '48 eller '49 arrangerer Jomsborg svømning over bugten fra Skødshoved til Åkrogen - noget, der er blevet genoptaget siden, dog ikke på Jomsborgs initiativ. Jomsborg er efterhånden i en stagnations-periode. Der bliver holdt fastelavnsfester og fester i forbindelse med generalforsamlinger, men ellers er aktiviteterne svindende. De mest ophidsende - men til gengæld evindeligt tilbagevendende - emner på møderne er problemer med trapper, nøgler, hærværk og disciplin med hensyn til anstændig påklædthed. Det sidste problem er vi i dag lykkeligt fri for. En nyhed i denne tid er iøvrigt, at de spandevise af kaffe, som medlemmerne traditionelt har indtaget, efterhånden bliver suppleret med smørrebrød og øl. Vi går mod bedre tider - trods aktivitets-stagnation!

Leo Jensen er stadig (2008) vinterbader og var en af de centrale personer i dramaet om Den Permanentes bevarelse i slutningen af tresserne. Han har skrevet en beretning, "50 år som vinterbader i Jomsborg", hvorfra jeg citerer følgende:

Det var bademester Carlo, der oftest fornyede vores medlemsskab og tegnede nye medlemmer til Jomsborg – og det var da også Carlo, der meldte mig ind i klubben i juli måned 1955. Jeg mener, jeg betalte 7 kroner for sæsonen 1955-1956 plus 2 kroner for nøglen til badeanstalten.

De første vintre delte jeg lørdage og søndage

ofte kabine med "hyggelige Jensen" en pensioneret smed på ca 80 år fra DSB's Centralværksted, der hver dag året rundt cyklede Brabrandstien rundt, selvom han var besværet af en kolostomi. Jeg badede som regel også et par hverdags morgener i løbet af ugen, her talte jeg mest med Poulsen fra radiofirmaet Pedersen og Poulsen på Fredenstov.

Af disse morgenbadere husker jeg en handelsgartner fra Åbyhøj, som cyklede til badning med et kosteskift spændt fast på cyklen. Han gjorde hver dag efter sit bad 10 minutters stavgymnastik efter kaptajn Jespersens metode. Han talte ikke meget med vi andre, men nød at være sammen med os alligevel. Røde Åge, der var fuldmægtig på kommunehospitalets kontor, og endelig Jæger, der ejede Jægers Pengeskabsfabrik i Mejlgade, som somme tider kunne være meget stille og mut....indtil han havde været i vandet....så tøede han op og var i strålende humør. Han og jeg drillede ofte hinanden med vores forskellige politiske opfattelser.

Men weekend-badningen står klarest i erindringen, for da var vi som regel 15-20 mand, der mødtes på herrebadet i hjørnekabinen, der på de koldeste dage var lukket med en presenning. Der stod en Petromax-primuslampe og hvæsedede, mens den leverede sit lys og sin varme til os i kabinen.... Ørelæge frk. Jalmer og to veninder badede ofte sammen med os, når der ikke var andre damer på damebadet. De tre damer gik i vandet – uanset hvor snavset vandet var. Før rensningsanlægget ved Tangkrogen var bygget, kunne der i vandet ved Den Permanente svømme klatter af afføring, brugte kondomer og så videre... Jalmers kommentar til os, der ikke ville i vandet under disse omstændigheder var: "I er nogle tøsedrenge, for når I har badet hér fra I var børn, er I immune overfor, hvad der kan være i det her vand."

Den 3. januar 1959 blev Jomsborgs 25-års jubilæum afholdt på Sallings Tagrestaurant med taler, sange, mad, dans, lykønskninger og 76 deltagere.

Jomsborg efter 1960

Nu var Den Permanente ved at skvatte sammen på grund af tidens og ikke mindst bølgens tand, og der blev udtrykt bekymring for dens tilstand. Vinteren 1969 gjorde stedet til en ruin. Myndighederne var tilbøjelige til at lade anlægget forfalde og sløjfe dame- og herreafdelingerne. En af grundene var nok også, at vandet efterhånden ikke var ganske rent. En kvik dame, fru Jensen, spurgte om det da var damerne og herrerne, der forurenede vandet? Jomsborg rustede sig til krig med en resolution. Planer om en ny badeanstalt ved Bellevue mødte lokal modstand - det blev ikke til noget, og det har givetvis været medvirkende til, at Den Permanente trods alt blev bevaret.

Leo Jensen var en af de ledende kræfter i aktionen for bevarelse af Den Permanente. Han skriver i det tidligere nævnte lille skrift, at han var personlig ven med daværende borgmester Bernhardt Jensen, og at det gav ham ideer til at ændre beslutningsprocesserne i Jomsborgs favor:

Vi samlede derfor en aktivgruppe på 12-15 medlemmer. Vi lavede underskriftsindsamlinger mod nedlæggelsen og sørgede for, at de blev lagt frem i forretninger på Trøjborg og i byens idrætsforeninger m.v. På listerne skrev mange hundrede borgere under på, at det ville være et

savn for børn og unge i den nordlige del af byen og have sundhedsmæssige følger, hvis man nedlagde badeanstalten.

Og aktionen lykkedes. Et stærkt samarbejde med frontløberne (efter Leos skrift): Oluf Herms, Villy Mouritsen, fru Rødding og Leo selv gjorde indtryk på byrådsmødet, hvor de berørte var mødt frem! Af disse fire er kun Leo tilbage, som jævnligt kommer i Jomsborg – det samme gælder Erik Fischer, der også var med til redningsaktionen. Leo tilføjer om bademesteren Carlo, at han var ivrig støtte for Den Permanente og Jomsborg. Det kunne man ikke helt sige om en senere bademester Henriksen, som brugte

brædderne fra den formindskede badeanstalt til sit sommerhus på Mols.

Men det tog sin tid, før Den Permanente vedblivende kunne leve op til sit navn. I mellemtiden - i 1966, da klubben rummer godt 200 medlemmer - bliver ideen om indretning af sauna eller finnebad luftet. Den bliver en realitet i 1972 efter behørig ansøgning til kommunens magistrat og en temmelig langsommelig finansieringsprocedure i klubben via aktietegning i saunaen. Den bliver placeret i den sydlige bund på Den Permanente og benyttet på skift lørdag og søndag af kvinder og mænd. Allerede i '75 indførtes dog tidsrum for benyttelse af saunaen for begge køn, men man må stadig ikke være "bundløs" i fællesbadet. Forinden i 1970 forlader den nu mangeårige formand, Bye-Jensen, sin plads til fordel for Willy Mouritzen. Nævnes skal også den mangeårige sekretær, Charles Jensen, som er en vigtig kilde for denne kronike. Charles var søn af Harald Jensen, stifter af det hedengangne dagblad Demokraten. Han har skrevet side op og side ned i forhandlings-protokollen; han var forfatter til en række lejlighedssange til klubben og fungerede iøvrigt som en slags opsynsmand på Den Permanente til sikring af, at de tilstedeværende havde betalt kontingent. Han dør i 1966.

I 1973 er medlemstallet dalet til 160. Næste år er det på 248 - men til 40-års jubilæumsfesten var kun tilmeldt 14. Det siger måske lidt om aktiviteternes stagnation i sammenligning med de store dage i klubbens to første tiår. Sommeraktiviteter, svømme- og livredderundervisning, gymnastik og stævner er forbi - selv fastelavnssfesten med tøndeslagning er væk. Man kan næppe klandre den daværende bestyrelse. Det er simpelthen "tiden", der ikke er indstillet på det ydmyge møde med det store hav og det sociale (og upolitiske) foreningsliv. Det er i hvert fald kronikørens tolkning. I 1978 brændte saunen, men blev genopbygget med en ny placering - der hvor den "duftløse" ligger i dag.

I vinteren 1979 var der en episode, der til forveksling minder om den, jeg omtalte i det indledende afsnit. En vinterbader, Kaj Sørensen, blev suget ud af den farlige understrøm, der opstår ved stærk pålandsvind. Jens Brøsted Olesen, "Beton-Jens", der i 80'erne var en af de mest aktive i Jomsborg og desuden udmærkede sig med en stærk vilje og et socialt sindelag, var heldigvis tilstede, da Kajs kone opdagede, at det var helt galt. Jeg citerer fra Stiftstidendes reportage 21. dec. '79:

"Jens Brøsted kastede et reb, der netop var anskaffet til andet formål, ud til Kaj Sørensen, der dog var for langsom til at få fat i det. Anden gang snoede rebet sig om en stolpe og kunne ikke trækkes i land. - Der var jeg virkelig i knibe, for hvad skulle jeg gøre, siger Jens Brøsted. Jeg overlod Kajs kone rebet og kravlede ud på den isbelagte bro langs badehuset, men Kaj blev hele tiden mere og mere fraværende, alt imens hans hoved blev slået mod stolperne. Jeg måtte hele tiden råbe: Tag dig nu sammen mand - for at han ikke skulle miste bevidstheden. Og det er for øvrigt noget af det, han husker bedst nu bagefter, siger Jens Brøsted. Det lykkedes Jens Brøsted at få fat i Kaj Sørensen ved at lægge sig ned på badebroen og række hænderne ud efter ham, men han måtte selv en tur i vandet først."

Efter en tur på skadestuen med den stærkt forkomne viking, fik dramaet en lykkelig udgang - og Jens blev belønnet med en pris på 2500 kr. fra Carnegies Belønningsfond for Heltemod.

I 1981 var der nyt formandsskifte. Gunner Andersen overtog posten. Den 11. feb. 1984 var der berammet 50-års jubilæumsfest. Det blev afviklet med reception på Den Permanente - med æbleskiver, øl, kaffe og pressens bevågenhed - og senere fest i Åkrogen med ca. 70 deltagere. Jomsborg omfatter små 200 sjæle, men er efterhånden igen i vækst. Midtfirserne markerer et ryk på flere fronter: dels bliver Deres kronikør medlem af klubben(!) Det skete via et væddemål - indgået om sommeren og der var en kasse øl på højkant. Jeg havde hævdet overfor en af mine venner, at jeg sagtens kunne bade 1. januar. Hvad gør man ikke for en kasse øl! Og dels bliver der meget kvikt bygget den anden sauna, fordi der er behov for det - og endelig bliver en ny tradition startet (i julen 84): julefrokosten i hjørnerummet på Den Permanente. Den første julefrokost blev finansieret ved, at medlemmerne medbragte effekter, som blev sat under auktion.

I '86 afgår formanden, Gunnar Andersen ved døden, og den daværende næstformand, Willy Jensen, bliver formand i en kortere periode på 1 til 2 år. Han havde allerede da i lang tid kæmpet en brav kamp mod kommunens fornyede planer om at nedlægge Den Permanente. Det var igen foreningen, der var problemet. Århus' voksende problemer med kloakaffald var i lang tid blevet "løst" ved at sende lortet ud igennem "Marens Røvhul". Det var det folkelige navn for det rør, der temmeligt ukritisk sendte lortet ud ca. 200 meter uden for Riisskov. Dertil kom, at havnen udvidede containerterminalen. Udgravningen i den anledning hvirvlede tungmetaller op til ugunst for det kystnære havmiljø. Det lykkedes heldigvis at bevare Den Permanente - sikkert mest fordi et længere bugtrør og stadig bedre rensning af spildevand forbedrede miljøet. Det må vi rose kommunen for. Og i samme åndedrag vil vi også rose og takke kommunen for velvillighed og økonomisk støtte hen ad vejen til badetrapper, til sauna og til installation af toilet og bruser.

Mogens Jørgensen overtager rovpinden efter Willy Jensen. Der er nu 259 solbadere - dvs. for norges vedkommende "rigtige" vikinger - 134 "luksus"-vikinger, der har betalt for benyttelse af saunaerne. Medlemstallet er lidt svingende i de næste år, men flere især yngre medlemmer kommer til. Jomsborgs virke, nye og gamle traditioner, har fundet nye former. Vintrene skifter karakter - som det nu passer dem. Herlige isvintre i slutningen af '80-erne (med storme og isskruninger der uden nåde bider af broerne og kaster badetrapper ned på havets bund) og senere efterårsagtige vintre. Den Permanente er udsat for hærværk som sædvanlig, også en brand der utilsigtet åbnede anstalten, som det er sket før.

Lad mig til sidst for denne periode trække nogle linjer op og tydeliggøre nogle forskelle mellem Jomsborg i 30'erne-40'erne og indtil nu. Det bliver samtidig en tolkning, der nok vil have belæg i kronikken, men som også står til diskussion. Især vil de ældre medlemmer af klubben kunne give deres udlægning, såfremt de selv har oplevet historien. Nogle forskelle er markante: dengang satsede man - næsten offensivt - på vækst; på udbredelse af sagen; på offentlighedens bevågenhed med opvisninger og mange sideordnede aktiviteter både sommer og vinter. I dag handler det langt mere om den enkeltes fritidsforøjelse i et mere privat foreningsregi. Dengang var forstillingerne omkring kropskultur nøje knyttet til hygiejniske tanker (sundhed) og idealer om hårdførhed - og en bonert anstændighed.

I dag handler vinterbadning om oplevelsen og velvære for både krop og sind. Vi er ugenert nøgne. Det grænser til "kosmisk bevidsthed" - symboliseret ved månebadning - og tiltrækker mange med alternative tanker om livsførelse og helbredelsesmetoder: healing, kineseologi, zoneterapi o.lign. Dengang var foreningsarbejdet ikke kun sit eget mål, men også velgørende. Man gav altid ud af overskuddet til Arbejder Samaritterne og Børnenes Kontor. Det kunne vi ikke drømme om i dag (?) Det har vi staten og det helt private initiativ til. Der er kort sagt sket en bevægelse, der på den ene side er en lukning om det private, fornøjelsen - og på den anden side en åbning mod naturens kræfter. Det sociale aspekt er blevet til intim-hygge i saunaen og på badebroen.

Kilder:

Jomsborgs forhandlingsprotokoller, ført af klubbens sekretærer siden 1933.

Billeder og avis-udklip (i Århus Stiftstidende og Tilbudstidningen) i Jomsborgs arkiv, fra private vikinger - samt fra Lokalhistorisk Samling, Biblioteket i Århus. Erindringskrift af Leo Jensen. Samtaler med især: Erik Fischer, Harriet Poulsen, Villy Mouritzen og Willy Jensen.

JOMSBORGS HISTORIE 1993-2007

Jomsborgs historie 1993-2007

Ved generalforsamlingen i maj '94 er Mogens Jørgensen redde til at overdrage formands-hvervet. En af de badekammerater, som han mødtes med hver morgen, var Niels Ole Vindum, som selvom han kun havde været medlem siden 1992 (hidlokket af en arbejdsfælle på Ingeniørhøjskolen, Christian Bahrt), var han indstillet på at overtage positionen. Han var godt hjulpet af både den gamle og den nye kasserer i perioden og siger selv, at hans periode nok var en lidt afventende overgangstid. Et fokuspunkt på det var Jomsborgs ambivalente holdning til pressen og den altid tilbagevendende nyfigne interesse for vores specialiteter. Vi havde svært ved at finde de rigtige holdninger og Niels Ole var som formand under pres fra forskellige sider – men han var i hvert fald “ansvarlig” for den store isvinter i 1996!

I høvding Kaj Hansens regeringstid siden 1996/97 har Jomsborg først og fremmest haft vokseværk! Men det første, som Kaj med beklagelse og ærgrelse må konstatere ved hver eneste generalforsamling er, at heller ikke dette år fik vi en ordentlig vinter. Og det er jo ikke, fordi formanden eller bestyrelsen er ærgerlig eller vrissen som sådan – det er klimaets uansvarlighed overfor forventningsfulde vikinger, der er problemet! 95/96-vinteren er stadig den sidste rigtige isvinter. De fleste år har der været tilløb til lidt grødis, og der har været snefog, storme og forbigående kulde, men ikke bidende stabil frost, som kunne bringe Pligthuggeren i arbejde med hans fornemste job. Vi har endda en stor is-sav.

Ellers er det mest bemærkelsesværdige nok de to gange ekstraordinære havvandstigninger i efteråret 2006. Vandet gik helt op til niveauet for gangbrædderne og lidt over. Det var nyt for os og gav mange af os lidt at tænke over: klimaforandringernes første kontante hilsen til vores nærmiljø?

En stor organisation!

Måske er det derfor, at der er kommet så mange medlemmer? De lune vintre? 1997 går medlemstallet over de 1000, og det vokser støt og roligt de kommende år. Nu er medlemstallet omkring de 4000. Og Jomsborg er ikke blot en sværvægter i Århus' private foreningsliv, men også klart den største vinterbadeklub i Danmark. Det siger sig selv, at det giver praktiske problemer, såvel som overvejelser om klubbens sociale liv, sammenhængskraft eller bæredygtighed. Det går igen i beretningerne, at smertegrænsen NU må være nået for antal medlemmer, men indtil videre er der ikke indført begrænsninger eller ventelister, sådan som det er tilfældet mange andre steder i landet. Dog har bestyrelsen gennemført dead-line datoer for indmeldelse. Datoen har flyttet sig fra april til oktober. Meningen har dog aldrig været medlemsbegrænsning, men derimod lettere og mere rimelig administrative vilkår. Bestyrelsen har dygtigt tilpasset de nye vilkår med udbygning af især sauna-kapacitet og nye administrative metoder.

Kaj fortæller, at der er et par magiske grænser i medlemstal, for så vidt angår organisationskultur: Med en klub på op til 100 medlemmer handler det om, at alle kender alle, og alle vil føle ansvar for, hvad der foregår og tage et nap med i al praktisk. Til gengæld er der ikke mange penge at rutte med, og man må rationere for eksempel medlemstilgang og brug af resurser på opvarmning af sauna. Det næste magiske tal er omkring 800 medlemmer. Så begynder de administrative processer at tynge, hvis de bæres af frivillig arbejdskraft. Den lille "alle-kender-alle" kultur er væk, og man skal tage aktivt stilling til en række udviklingsmuligheder – enten den lukkede eller den åbne stil. Jomsborg har systematisk valgt den åbne stil, som sikrer fri adgang, et meget

billigt kontingent (andre steder koster 1 års kontingent langt over 1000 kr., mens vi nøjes med 300!), og udpræget service-mindede åbningstider for saunaerne, det vil sige næsten i døgn drift.

De administrative metoder handler om indførelse af nøglekort (i 01/02). Disse gør det muligt at undgå alt besværet med nøgleinddragelse og udlevering for de gamle medlemmer, IT-baserede medlemslister og IT-bank betaling. Mellem 02/03 og 03/04 foreslår og gennemfører bestyrelsen en vis professionalisering af det administrative arbejde. Regnskaber og pligthuggeri (altmuligmandens mindre oprydninger, opsyn og reparationer) bliver lønnet, og det aflaster det egentlige bestyrelsesarbejde og udviklingsarbejde, der stadig er ulønnet. I 2005 er alle fire saunaer gennemrenoverede, og det samme gælder de andre rum, vi disponerer over: Klublokalerne med det lille køkken; bestyrelsens kontor; depotrum og mjødstuen med den smarte disk, som er god at hænge op ad ved festlige lejligheder. Også rengøringsarbejdet er blevet lønnet ved den ihærdige indsats af tvættere, som de må hedde i vores regi! Der er etableret ny elforsyning, katastrofelamper ved bassinet og grønne skrid-måtter på brædderne. Måtterne er hårde og giver ømme fodsåler, men vi slipper for alt for mange ellers velkendte og ret uelegante – for ikke at sige smertefulde – skrid og fald på måsen.

Således er det lykket at bevare en demokratisk eller åben rummelighed i foreningens politik overfor almenheden: Alle er velkomne – og det er ikke bare noget, vi siger, det er noget, vi gør. Det er godt gået. Det hjælper på den potentielle trængsel på brædderne og i saunaerne, at der er en rigtig lang ”åbningstid” i saunaerne, og at der på mystisk vis alligevel aldrig er så mange mennesker, når det bliver ordentligt koldt.

Et andet stort og blivende aspekt ved vokseværket er folks adfærd. For at sige det rent ud: Når der er rigtig mange mennesker, der kommer og går – så falder den gennemsnitlige ansvarlighed for foretagendet. Det gælder på alle fronter: hvem kender hvem, og hvem skal jeg føle mig skamfuld overfor, hvis jeg efterlader noget skrammel og snavs. Bestyrelsen har tacklet problemerne med mindst mulig kontrol og regel-rytteri – bakket op af generalforsamlingerne.

Den gode side ved de mange medlemmer kan illustreres med en oplevelse, som bestyrelsesmedlem Lasse havde på et tidspunkt. Lasse er jo politimand af profession og har som sådan et godt øje blandt andet til folk fra de autonome miljøer. Skæbnen vil så en dag, at han sidder i saunaen med en ung kvinde. Begge er selvfølgelig uden tøj på. De taler sammen og har et fint indtryk af hinanden. Senere ser Lasse så kvinden i hendes ”uniform”. Havde han kendt kvindens identitet på tøjet inden mødet, ville det have haft en noget anden karakter. Det samme er sikkert også tilfældet for kvinden, hvis hun mødte Lasse i hans uniform.

Forstyrrelser og selvjustits

Det er bemærkelsesværdigt, hvor stor og effektiv selvjustits, vi nyder godt af – velvidende, vi er flere tusinde mennesker som medlemmer, og der kommer 800 eller flere hvert år for tiden. Ikke mindst er klubben åben for helt unge mennesker, for hvem medlemskabet måske kun er en forbigående interesse, båret af et tilfældigt bekendtskab, en modedille eller udfordring på et studium eller på en arbejdsplads. Det er i orden, og vi er stolte af at have plads til dem også. Mange andre vinterbadeklubber har lange ventelister og ”sikrer” således en stabil medlemsskare(?)

Der har været vrøvl og bøvl. I den lettere og pæne ende har der to gange været en gruppe af kvinder, der har forsøgt at få etableret en sauna-facilitet for kun kvinder på kvindesiden. Begge gange har bestyrelsen afvist venligt, men bestemt. I beretningen fra 01/02 skriver bestyrelsen, at den finder det

...afgørende for klubbens ånd og det sociale samvær, at alle klubbens medlemmer bader og går i sauna sammen – vi vil således ikke medvirke til at fremme en opsplitning ved at etablere en sauna specielt for kvinder, eller for den sags skyld andre større eller mindre grupper af medlemmer.

Set i et historisk lys har denne konflikt været permanent. Den blev løst med opsplitning af mandetid og kvintid i starten. Siden blev det til fællestid. Så oplever vi forsøg på at rulle ”tidsånden” tilbage. Lige nu står køns-adskillelsen meget svag. Den har ingen mening for nærmest alle i Jomshøj, men alle ved, at det ser anderledes ud nogle steder i det multikulturelle samfund, som vi er en del af, og som også præger vores medlemsskare (dog på nøghedens præmisser).

Den store medlemsskare giver andre og mere umiddelbare problemer: Det strengt private medlemskort/nøgle har ikke alle kunnet administrere uden at låne det ud til gode venner eller andre interesserede. Bestyrelsen har gennem årene gennemført nøglekontrol og flere gange fundet kortholdere, der ikke var rette ejermænd og tilmed falske medlemmer, der havde andre ”venner” med. Kortene blev inddraget og medlemmet sat i karantæne. Som formanden et par gange bemærker i beretningerne, så er det både skamfuldt og egentligt mærkeligt, at nogen lader sig hænge ud for så beskedent et kontingent. Værre er det at også tyveri og indbrud (i biler på P-pladsen oppe ved Sjette Frederiks Kro) er forekommet. Det mest usle har været opbrækning af kaffekassen i klubhuset. Det er dog det værste – hvor dybt kan man synke?

Tyverier angriber nerven i den tillidskultur, som er os så dyrebar. Vi efterlader vores identitet i form af klæder, smykker, penge og diverse kort, når vi går i vandet, både bogstaveligt og symbolsk.

Ellers har der ikke været mange tyverier. Det er slet ikke sådan. Og der har heller ikke

været mange andre særheder i den senere tid. En fuldmandsepisode og en erotisk opstemt herre på et tidspunkt. En enkelt meget kulde-resistent vinterbader måtte hjælpes i land, fordi han svømmede sig bevidstløs i det kolde vand. Han er ikke den eneste, der er hard core med langtids-svømning, men indtil nu den eneste, der har udsat – først sig selv, men dernæst også andre, snarrådige medlemmer, der så hans problem og fik ham reddet under nogen vanskelighed. Sådanne hændelser medfører venlig henstilling om at blive væk for fremtiden.

Initiativer

Klubbens vækst har givet muligheder for forskellige aktiviteter. Jeg har nævnt de organisatoriske tiltag, der nemmer administration. Også udbygning af bade faciliteterne, saunaer og trapper til vandet, det vil sige dronningetrappen i midten, der er bred og lang og således ideel til redninger – skulle galt være.

De traditionelle ting kører år efter år: åbningsfest, månebadninger, julefrokost, seniortræf, Sild-udflugt, generalforsamling, afslutningsfest og dåb af nye medlemmer. Seniortræffet er ikke omtalt andet sted i beretningen. Det er en ret ny foreteelse, som Niels fra bestyrelsen står for. De ældste medlemmer inviteres til festligt lag med mad, drikke, fællessang og mon ikke et køligt bad?

En gang imellem sker der noget særligt. I løbet af perioden har der været arrangeret udflugter til Silkeborgsøerne og til filmforestilling i Øst for Paradis. Der har været en særlig kur-begivenhed på badeanstalten Spanien – og i øvrigt har mange mennesker bidraget til andres tilværelse ved at komme med æbler til fri spisning, æg billigt til salg, underholdning for ingenting og råd og vejledning på kryds og

tværs i hverdagen. På en af væggene ved indgangen vokser en improviseret opslagstavle.

Bestyrelsen har plejet kontakten med andre badeklubber i Danmark ved at besøge dem efter tur – og modtage gen-visitter. Det handler om hele Danmark og det nærmeste Sverige. Sammen med disse aktiviteter engagerer bestyrelsen sig i fællesforeningen for vinterbadekultur, VIFU, som Jomsborg har været aktivt deltagende i, bl.a. ved at udvikle en fælles hjemmeside.

Flere muligheder udspringer af den gode økonomi foruden de praktiske og administrative forbedringer:

Ved årsskiftet 03-04 på selve dagen 31. december, nytårsaftensdag, skabte vi en stort anlagt 70-års jubilæumsfest. Oppe på P-pladsen ved Sjette Fredriks Kro var rejst et stort telt. Her var der fra morgenstunden morgenbrød mv og en række taler med daværende borgmester Louise Gade i spidsen. Festlighederne kulminerede med et stort fællesbad kl. 12. Ca. 350 mennesker løb på samme tid i vandet under musik og fyrværkeri. Georg Fischer og Sigge Bygholm blev udnævnt til æresmedlemmer, da de begge havde været medlemmer i mere end 60 år. En bedrift! Ved denne lejlighed blev blikket også rettet mod den næste store jubilæums-begivenhed, nemlig 75 år – i hvilken anledning dette skrives. Senere bliver det gennemtænkt, udbudt til medlemmernes initiativ og bragt op på generalforsamlingen, at nærværende bog, Katrine Borres film og et større arrangement i Musikhuset skal markere de 75 år. Og at arbejdet vil blive betalt eller finansieret ud af foreningens overskud.

I forbindelse med jubilæumsåret foretog bestyrelsen en lille undersøgelse af de nye medlemmer dette år. Der var registreret 2931 medlemmer, heraf 692 nye medlemmer.

- Af de nye medlemmer var 58% kvinder
- Mændenes gennemsnitsalder var 38 år; den yngste 17, den ældste 71
- Kvindernes gennemsnitsalder var 37 år; yngste 18 og ældste 79
- 6 nye kvindelige medlemmer var over 70
- 72% af de nye kom fra nærområdet (postdistrikter 8000, 8210, 8240)

Økonomien har også givet os mulighed for, at Jomsborg Lånefond har set dagens lys. Det er en gestus over for små og nye badeforeninger, så de kan låne fordelagtigt til etablering af typisk sauna-projekter. Det har Mols Vinterbaderne og Roskilde Vikingelag nydt godt af.

På tegnebrædtet ligger ideer om dels en udvidelse af et allerede forsøgstvist afprøvet projekt med at etablere en "idrætsrambla" fra Den Permanente i nord til Tangkrogen i syd. Her indgår vi naturligt sammen med de andre foreninger (beach-ball-klubben og havkajak-polo-klubben) som en del af denne streng af fysiske udfoldelsesmuligheder. På sigt ser vi for os, at de fysiske muligheder bliver designet og anlagt med gang- og cykelstier

sammen med kanal for småbåde og løbebaner for motionister og skatere. Lidt mere for egen regning og egen fornøjelse har vi også planer om udvidelse af Den Permanente ud i vandet til herresiden, så vi muligvis kunne få vores eget område?

Kilder: Formandens beretninger til generalforsamlingerne og samtaler med Niels Ole Vindum og Mogens Jørgensen.

ÅRETS GANG I JOMSBORG - MÆRKEDAGE

Årets gang i Jomsborg, mærkedage

Den årlige genåbning i slutningen af august markeres med en fest en af de kommende lørdage, ofte med mulighed for at købe noget mad, som nogen har forberedt. Der er også en samling med en opbyggelig tale af formanden sammen med hejsning af vores flag.

Fuldmånebadning og vernisage i klubhuset (2. februar 2007)

Der er groet en tradition frem for ”fuldmånebadning”. Det er mere end 10 år siden. Vi var nogle stykker, der en tidlig aften med fuldmåne udviklede ideen. Den bestod i al sin primitive, men også pirrende, gruelige første udgave i, at vi stillede os op på den yderste badebro og hylede som en ulveflok mod den lysende fuldmåne på en skyfri, mørk himmel. Jeg indrømmer, at det var en smule pubertært eller direkte barnligt, men hvad. Man kan blive kåd i det kolde. Vinterstemning, mørke og månens sølverne, grålige belysning kaster et magisk skær over begivenheden – sådan forbigående. Jeg tror ikke, nogen af os rigtigt følte varulven mase sig på bag den tynde, frysende hud. Men det var sjovt at lege med forestillingskraften og appellen til naturens dunkle kræfter.

Siden er ulvehylet gået helt af mode. Til gengæld er fuldmåneaftenen blevet en fast institution, der bliver forberedt lang tid forinden. Bestyrelsen tager vare på, at der sker noget – et foredrag, musik, en udstilling. Medlemskaren og talentmassen er stor nok til, at der altid er nogen i egne rækker, der har noget på hjerte. Bestyrelsen sørger også for, at der er en slags bespisning, en suppe eller en sandwich samt øl og vin.

Den 2. februar 2007 er det fuldmåne. Faktisk er det kyndelmisse, dagen for lys-

messen som i den folkelige tradition var vinterens nulpunkt. Denne dag blev kirkelysene indviet i den gamle katolske tradition (og er i øvrigt kirkehistorisk dagen for Jesus fremstilling i templet – 40 dage efter fødslen). Denne dag var ofte den koldeste i løbet af vinteren, frosten bandt som en knude, men samtidig tændte vi lys i forventningen om, at dette er et vendepunkt, og at vinteren også ville få ende. Disse tanker matcher ikke alt for godt med denne aften. Vinteren har været våd og blæsende, og vandtemperaturen har døjet med at komme helt ned på de 4 grader, vi holder i aften. Der var en smule is og sne på fransk visit for en uge siden, men det er helt væk igen. Tidligere på dagen var der overskyet med regn, men hen under aften klarer det op og månen hænger fuld og rund, som

var den bestilt til at dramatisere de lette drivende skyer. Den glitrende stribe af månelys, der spejles i havets urolige overflade, ligger som en magisk lysbro til Skødshoved.

Hardy Brix er kunstmaler og har været med i Jomsborg siden 1995, da vi sidst havde en isvinter, der ville noget! Han har stået for tilrettelæggelse af en række udstillinger de seneste år, og før ham var det ikke mindst Karen Degett, som satte streg og farve for os alle på Jomsborg. De forrige udstillinger har typisk været skabt i et samarbejde mellem to eller tre kunstnere med tilknytning til klubben. Denne udstilling adskiller sig fra de tidligere ved at være en ”kom frit frem af gemmerne”-opfordring. Alle er med opslag blevet opfordret til at bringe billeder, malerier, tegninger eller skulpturer til Hardy, der med bistand af Jan Morell har stået for ophængningen. Ca 40 værker af ca 20 kunstnere er det blevet til.

Ophængningen er mildt sagt blandet i sit udtryk, stil og motiv. Der er mange udtryksformer. Vi ser Erik Fischers eksempler på marinebilleder, små naturalistiske og meget omhyggeligt skildrede fuldriggere for fulde sejl i stiv kuling. Vi ser den stiliserede, lette og præcise kontur-stregetegning af en velformet kvindetorso. Modellen er i blandt os, finder

Hardy Brix

Erik Fischer

Billede af Jytte Jacobsen

jeg ud af, men det kan dog ikke genkendes på tegningen. Vi ser også de ekspressive, abstrakte og farvemættede arbejder. Tingene hænger i tilfældig orden – ved første øjekast. Der er ingen tematisk eller stilistisk opdeling, men kuratoren hævder, at der er en kompositorisk orden. Altså: billederne afbalancerer hinanden på de to vægge.

På sidevæggens hylde står nogle keramiske arbejder.

Jeg hæfter mig ved det allermindste billede. Det er ca 10 centimeter på begge led og formet på et stykke træ med en centimeter-høj kant og uden ramme. Det fremtræder som et ikon i den ortodoks-kirkelige tradition. Det er rigtigt set, siger kunstneren Jytte Irene Jacobsen. Hun har i mange år arbejdet kreativt med sammenhænge mellem kropslighed, billeder og natur både privat og mere professionelt. Billedet viser i centret en ganske lille metal-broche relief-ting med et motiv: en kvindeskikkelse med en due. Den er sat fast på billedfladen som en ting, der er fundet – måske skyllet op på en strand? Uden om ser vi en krans af metalliske cirkler med prægning efter mønter. Genstanden har aura! Det ikoniske præg understreges af den gyldne tone og det ”slide” eller patinerede look. For Jytte handler billedet ikke kun om et billede – farver, streger, mønstre og teknik. Det peger ud over sig selv via netop disse ting, farver og mønstre. Billedets eller ikonets kraft åbner

en mulighed for – spirituelt – at komme til sine sansers sunde fornøft ved at spænde af og give slip. Billedet bliver således et symbol på meget af det, som mange oplever ved vinterbadeklubben.

Jytte ser afventende på mig. Jeg kan kun give hende ret, selvom jeg ikke helt forstår hvordan. Intuitivt forstår jeg hendes hensigt, og jeg er sikker på, at den deles af mange – i forsøget på at give mening til vores oplevelser på tværs af tid, sted, teknik og ekspressive midler.

Et helt andet udtryk finder vi i Thorvald Jensens bidrag: En isbjørn og dens to unger i keramik. Thorvald er kendt af stort set alle i Jomsborg. Han bor oppe i Midtjylland, men kommer meget regelmæssigt og bliver ved Den Permanente i lang tid. Thorvald er godt 70 år gammel og har været medlem af Jomsborg i over 20 år. Før da - i 1977 - var han ansat som civil altmuligmand på den amerikanske base i Thule. Måske fik han da smag for det kølige element? I hvert fald var han kreativ med isbjørne. Mens mange af de andre ansatte gik målrettet efter den billige sprut i fritiden, havde Thorvald sin gang i Hobbyshoppen. Isbjørnen er ikke skabt originalt fra bunden, så at sige, men er samlet efter at være støbt i en form. Det vil sige, at Thorvald har lavet mange ens isbjørne, som han har støbt, samlet, glaseret og brændt, så de fremstår i samme kvalitet som Kongeligt Porcelæn. En del af bjørnene solgte han til de drikfældige kolleger – et alibi til konen derhjemme, måske? Men denne bjørn er nu til skue. Den stiller sig så at sige op i rækken af isbjørne, som Jomsborg er i besiddelse af, eftersom isbjørnen er klubbens heraldiske dyr – vores logo, som man kan se på flaget, på nøgleringe osv. Men Thorvalds bjørn er ikke til hverken salg eller overdragelse til klubben. Den er Thorvalds.

Mange andre billeder kunne fortjene en kommentar. Se selv! Denne udstilling bliver ikke den sidste!

Jomsborg på Sild - En oplevelsesberetning

I 2006 er det tur nummer 19 for den årlige udflugt til den tyske vadehavso Sild. Det siger sig selv, at der er groet traditioner, forventninger og en særlig stemning op omkring denne udflugt. Jeg har haft fornøjelsen af at være med de fleste gange. Jeg var med den første tur og en lang række gennem årene, kun afbrudt af tvingende andre omstændigheder – bosættelse en overgang langt fra Århus og lignende.

Mogens Olie-Jørgensen var og er initiativtager. Han var formand for Jomsborg i slutfirserne og ind i 90'erne. Han er selv opvokset på Rømø, så han kender egnen. Han organiserer turen med stor effektivitet; og han udtaler ved denne tur for det første, at tilmeldingen gik rigtigt stærkt. Rygtet har taget fast form og er blevet hårdnakket, at Sild-turen er rigtig fornøjelig. For det andet konstaterer han ved fremmødet ved busserne (lørdag morgen kl. 6.45 den sidste lørdag i oktober), at der ikke er nogen udeblivende. Det er ret usædvanligt, for hvem kender ikke til oversovning en lørdag morgen – eller bare nej-nej-nej ved

udsigten til en søvrig bustur efter en sur cykeltur i mørke og med udsigt til regn. Men nej. Alle 130 personer dukker op.

Hvad handler det om?

Der er et fast program, som ikke er fraveget undervejs. Busturen går til Rømø og havnebyen på øens sydspids, hvorfra busserne kører på færgen, der på 50 minutter sejler os gennem vadehavet til havnebyen List på Sild (Tysk: Sylt). På færgen er der dækket op til os med herlig morgenbord, kaffe, brød, skinke og ost og de fineste små spandauere. Velvoksne morgenbitre kan købes. Busserne kører fra færgen til Westerland, som er "hovedstaden" på Sild. Byen ligger ud til Vesterhavet med en promenade langs med stranden – og betalingskrav for adgang til stranden. Dette falder os en del for brystet. Vi er jo vant til den nordiske allemandsret til natur, hav og strand. Men i det sydlige udland er det anderledes, og Sild er desuden på mange måder en velhaver-ghetto. Mogens glemmer aldrig, når han introducerer til øen undervejs i bussen, at Tina Turner (ja, hende med de mange millioner i honorar for to sange ved H.C. Andersen jubilæet!) har et stort sommerhus på øen. Her stiller han os i udsigt, at hun vil kunne ses. Hun handler ind i en butik, som han udpeger. Men indtil videre er han fuld af varm luft og har ikke leveret varen!

Ude af busserne og på fodtur op til strandpromenaden. Mogens har sørget for, at vi kommer ned på stranden uden betaling. Vi er nogen – de første der kommer frem – der står og tripper lidt. Det er ikke, fordi hverken vejret eller vandet er koldt i år. Vandet er usædvanligt lunt for årstiden (13 grader), og luften er også lun. Men der er mange mennesker på stranden. De går rundt og promenerer og leger med deres børn og hunde. Så er det lidt svært at smide al klunset og løbe ud. Jeg er fremme blandt de første, og en gruppe på fire yn-

gre mænd hidser hinanden op til at løbe i vandet, før hovedgruppen når frem. Jeg venter. For det er sjovere at være en stor gruppe på 100.

Derefter er der kun et par hundrede meter til badelandskabet eller kurbadet. Tyskerne har en lang og fin tradition for kurbad. Jeg kender den ikke i detaljer, men der er ikke tvivl om, at den har sat spor hér på Sylter Welle, som det hedder. Der er to hovedområder i badelandskabet. Det første er – med badetøj på – en slags badeland med svømmebassin, vandrutchebane, bølgebassin og især et udendørs svømmebassin med opvarmet saltvand. Herfra kan man svømme og se ud over Vesterhavet. Cool!! Det andet hovedområde

er "Textiel-freier Gebiet" for begge køn og omfatter en række saunaer, dampbade, kolde bassiner og en café med godt tysk øl – pilsner og Weissbeer.

Det kulinariske

Ud og ind af sauna, kolde vekslebade og spa – man får jo nok af selv det bedste. Så efterhånden samles mange i cafeen. En del vælger også at købe den tyske klassiker, KarryWurst mit Pommes Frites. Og en stor øl. Jeg prøver et par gange – både over for nogle af de glade unge mænd, for hvem Wurst næsten ligner en slags kult og over for et par kvinder, der ydmygt deler en (stor) pølse – at minde om, at vi om to timer alle befinder os i en af Nordeuropas bedste fiske-spise-steder i List, hos Gosch. Det er dumt og en slags helligbrøde at spolere en god appetit med Wurst, når fin fisk er i vente! Ak, ak! Det er som vand på gås! En af dem siger, at når der er to timer til, så er der ikke noget problem. Måske. En enkelt person er dog modtagelig for mit argument – Ejner Tandlæge, som sidste år indtog en stor Wurst og derefter kun kunne spise tre østers hos Gosch. Det havde han lært af, sagde han. Senere på dagen så jeg ham med tre østers på en tallerken. Men jeg

Restaurant Gosch

Jonna & Villy

Louise & Liselotte

fik aldrig nogen forklaring – altså om det var en forret eller en ydmyg efterspise. Han har nu heller ikke noget pølse-problem, hverken bogstaveligt eller i overført forstand.

Jonna og Willy; Louise og Liselotte

Jonna Nielsen og Willy Madsen er næsten fast inventar på Jomsborg, selvom de faktisk ikke deltager i de vekslebade, som de fleste af os nyder (sauna-havbad/varme-kulde). Jonna kommer mest for opleve luften, vandet og naturen sammen med hendes dagplejebørn. Men de deltager i de større sociale arrangementer og især er de faste deltagere på Sild-turen. Kun én gang har de meldt fra på grund af Willys søns 18 års fødselsdag. Jonna og Willy er festlige. Willy stiller gerne op med en glamour-skjorte og Jonna med en festlig frisure. De er med for samværet, stemningen og fællesskabet – baderiet er velkomment som det tynde øl.

Det gælder til en vis grad også for Louise Sørensen og Liselotte Rasmussen. Dem møder jeg også i badelandets bar forsynet med det gode øl. Og hvad handler det så om for dem? Det er som at blive et barn igen. Vandrutchebanen drager og det hele er bare dejligt, siger

Louise med et stort smil. At hun som en side-beskæftigelse behandler Olie-Mogens lister til administration af Sild-turen (som web-master) får hun gjort til en herlig ting.

Efter Welle

Efter 2-3 timer i Sylter Welle har vi fået nok, og vi driver i små grupper eller enkeltvis ned mod bussen ved Banegården. Nogle skal have gjort et par indkøb, andre får tid til et besøg på en knejpe med en optankning af velskænket fad. Jeg havner ved siden af Torben Flydedok. Han er altid klar med nogle bemærkninger på sit brede århusianske tungemål, der på en eller anden måde forvilder sig ind i en historie om hans besøg i Ulianovsk, en by i Rusland, som var Lenins fødeby. Der har jeg også været, så vi er på fælles grund. Det er de særeste steder, man kommer hen og finder fællesskab eller i hvert fald genkendelighed og sammenfald af oplevelser i Jomsborgs store netværk.

Foran banegården er der placeret nogle særprægede skulpturelle figurer. To voksne, en mand og en kvinde, begge ca. 4 meter høje og skabt i en slags plastik med en stærk, næsten selvlysende lysegrøn farve. De bærer tasker til rejsebrug og er sommerklædt. De har kæmpestore fødder og ligner hobitter. Sammen med dem er der to børnefigurer, pige og dreng, udført i samme materiale og lidt mindre. Børnenes ansigter er omvendte – dvs munden sidder i panden og øjnene i underansigtet. Der er også et par kufferter placeret rundt om figurerne, der alle står skråt og ser vindblæste ud. Det samme gælder fire lygtepæle, der omkranser opstillingen. Det hele ville vælte, hvis det ikke var solidt fæstet til jorden. Jeg sætter mig på en bænk og ser på figurerne. Børn leger mere eller mindre med og på dem. Jeg hører enkelte af vores gruppe ytre sig med mishag. Figurene er grimme og underlige. Det er en automat-bemærkning, tror jeg. De har ikke set ordentligt efter. For

figurgruppen er ganske vist mærkelig, måske også grim, men så sandelig fascinerende og en spændende og stabil kommentar til det hektiske byliv i sommerlandet, til det vindblæste hjørne af det tyske rige samt den "hellige familie" i postmoderne, spejdende udsigtsløshed.

Sidste punkt på programmet er et ca. to timers ophold hos Gosch i havnebyen List. Gosch har slået sig op med et fremragende koncept for hurtig fiskemad. Så vidt jeg har forstået, begyndte det her på Sild med en lille bod med et primitivt udbud: en sild i et brød. Siden er udbuddet vokset, og foruden en lang række salgssteder rundt i Tyskland har han denne restaurant, hvor al fisk og skaldyr ligger til skue på is. Man bestiller, hvad man gerne vil have – eller et af de tallerken-forslag med en fiskeret, som også stilles til skue. Det er ganske vist baseret på et "fast food" princip i produktionstid, men bestemt ikke i ringe kvalitet. Et godt bud er Rösti-Teller, som jeg bestiller i lighed med mange andre. Den koster godt 10 euro. Det er to Rösti (stegt kartoffel-masse), salat og røget laks sammen med to slags marinerede rejer og to typer af dressing. Og selvfølgelig en god Jever Bier fra fad. Så er vi godt kørende, og det bliver bedre endnu – for nogen mere end andre. På færgen og derefter i bussen hjem kører der en række dagsordener for menneskelig adfærd. Nogen er meget lystige og har forsynet sig med rigeligt øl på færgen. Andre er i dyb samtale. Og selvfølgelig er der også dem, der bare er trætte og blunder lidt. Der er plads til alle former for hjemfærd.

Jomsborgs foreningskultur

Udflugten har en stærkt socialiserende effekt. Ganske vist er der mange, der tager med i små grupper. Man har aftalt med de faste badekammerater eller venner og familie, som man er vant til at være sammen med. Hvis disse "lukkede grupper" tegnede hele billedet, ville turen være en kedelig affære, socialt set. Men det er ikke tilfældet. Der hersker en åben stemning, så også de mange der kommer alene (som jeg) kan føle sig med i et fællesskab og få alle mulige former for kontakter på kryds og tværs – sjov og pjat; seriøse samtaler og almindelig snik-snak. Jomsborg kulturen bliver styrket i sin karakter af at være en forening, hvor folk kender og kærer sig om hinanden. Jomsborg er ikke en offentligt badeanstalt og heller ikke et privat-kommercielt firma, der sælger wellness i dyre domme. Vi tager foreningskulturen med til Sild og bringer den styrket tilbage igen.

Julefrokost i Jomsborg, lørdag 1. december 2007

En efterhånden mangeårig tradition i Jomsborg er julefrokosten, der adskiller sig en del fra det normale. Og dog: Der er hele registret af mad. Det er efter princippet: Enhver tager sin egen specialitet med; vi laver ikke lister eller aftaler på forhånd, hvem der medbringer hvad. Arrangørerne med et bestyrelsesmedlem i spidsen sørger for det basale i form af pap og plastik spiseredskaber, brød og opstilling af borde i omklædningsrummene ned mod klubhuset. Der er et rum for fisk, kødmat, desserter og ost. Så regner vi med, at det hele ordner sig af sig selv efter et eller andet princip om store mængder og tilfældigheder, der skaber en vis orden – og det gør det også. Man kan få det hele!

Men så ophører det normale. Mange kommer i god tid og bader grundigt inden julefrokostens officielle start kl. 17.30. Andre kommer dryssende i løbet af aftenen. Så går man til bords i spredt uorden. Nogle er effektive til at besætte et bord inde i klubhuset. Der er nemlig langt fra pladser til alle inden døre, så de fleste må nøjes med en plads på stranden og langs de ydre vægge. Så må man prøve sig frem med forsøg på at erobre en plads inden døre, men det er vanskeligt, for mange af dem, der allerede er dér, er utilbøjelige til at opgive den. Der hersker ingen konsensus om det rimelige heri. Dog er de fleste indstillede på at rømme en plads, når maven er fuld og havet trækker – så på den måde er der en vis cirkulation.

Andre opgiver at kæmpe sig ind i varmen og slår sig ned ved bænke og borde udenfor. Det kræver påklædning og helst et isolerende siddeunderlag, hvilket mange har sørget omhyggeligt for. Det viser sig, at folkene udenfor er blandede grupperinger. Det er ikke små klikker, men tilfældigt sammenbragte – og vi er jo mange i klubben, så der er masser af mennesker at lære at kende. Ved bordene udenfor går snakken om forskellige generationers vilkår for at studere; om autoriteter og om '68 oprøret i Frankrig. Andre steder er man i gang med at udveksle biografier og netværk. Nye og gamle blander sig imellem hinanden, men det sker jo ikke altid helt af sig selv. Nogen gange må man spørge direkte, hvem er I så? Det faldt blandt andet i mit lod at snakke med Helle, som er ret ny i klubben og sidder sammen med Elsebeth. Elsebeth fra Ebeltoft er vant til udelivet fra skovbørnehaven, men hun tager gerne til Jomsborg på grund af de gode faciliteter. Der er ikke sauna i Ebeltofts vinterbadeklub.

To gange med en times mellemrum træder det traditionsrige Lucia-optog frem. Det bevæger sig gennem klublokalerne. Det er et lettere bizart optog. Hvis man med Lucia-optog forbinder små, unge, kønne, nordiske piger med en smørblomt-blondine i spidsen – så! I spidsen går ganske vist Jonna Nielsen, men helt ung er hun ikke. Hun har meget klogt iført sig elektriske julelys. Så kommer en række andre velvoksne vikinger og skjoldmøer i adstadigt tempo – den anden skjoldmø er Pia Danesol og så følger musikanterne: Gunner Høi (dyrlæge) Sørensen på tenorsax, Mogens (olie) Jørgensen på klarinet, der altid piber på et eller andet tidspunkt. Birgitte Kure spiller harmonika og Herluf Maribo på tuba. Som regel er Karen Lyhne også med på mandolin, men hun var fraværende denne gang. Jeg tror de spiller unison. Uanset hvad, så er det ret festligt, og det bliver også omhyggeligt registreret af jubilæums-filmfotografen, Katrine Borre og denne bogs fotograf.

Til min tilfredshed noterer jeg mig, at også denne gang er Paul (med krykkerne)'s kæmpestore Othello-lagkage ankommet. Og denne gang skal det lykkes mig at få et stykke! Det er rigtigt lækkert med sådan en selvinitieret og egentlig umotiveret gave, år efter år. Tak for kagen, Paul!

Resten af aftenen følger det samme mønster: ud og ind af døre; op og ned i vandet; ind og ud af varmen. Klubværelsets "tårnrum" forvandles tidligt til dansesal – og så er det også ud og ind af dansen til udmattelserne træder ind. Også det falder meget forskelligt ud fra person til person. Næsten morgen klokken ni stiller 15 mand tiloprydning. Det er hurtigt og effektivt.

TO GANGE MED EN TIMES MELLEMRUM
TRÆDER DET TRADITIONSRIGE LUCIA-
OPTOG FREM ...

Nytårsbadning

Efter sidste jubilæum i 2003 er indført en ny tradition med fælles bad 31. december kl 12. Alle løber i vandet på én gang. Nogen gange med både fyrværkeri og musikalsk ledsagelse.

Et tilløbsstykke: Generalforsamling i Jomsborg

Tirsdag 6. maj 2007 er den generalforsamling, som det nedenstående er skrevet i umiddelbar forlængelse af. Jeg har dog ikke hæftet mig så meget ved det præcise indhold, men mere ved måden og stemningen ved denne begivenhed – en ud af en lang række årlige, ordinære generalforsamlinger.

En generalforsamling i en fritids-kulturel forening! Hvor spændende er det lige!?! Ja for det meste vil man sikkert kunne konstatere, at det ikke sælger så mange billetter rundt omkring i Riget, men i Jomsborg har tingene udviklet sig noget anderledes.

Der kommer op mod 300 mennesker, og sådan har det været i en årrække siden medlemstallet begyndte at svulme for alvor. Der er både mange af de kendte hoveder gennem mange år, men også nye ansigter, yngre og ældre, tykke og tynde...

Lad mig redegøre for, hvad der sker. Allerede ved 17-tiden kommer de første og stiller sig op foran den pompøse dør ind til det endnu mere storladne, klassisisitiske bygningsværk, der huser Odd Fellow i Christiansgade midt i Århus. Klokkeren 17.30 står der i hvert fald et par hundrede mennesker og maser mildt. Så åbnes dørene og vi ledes ind i en smal række – vi skal håndtrykkes og velkommes af bestyrelsen, der er linet op til modtagelse. Så op ad den solide, tæppeklædte trappe til den store sal på 2. sal. Denne sal har højt til stukloftet. Parketgul-

vet er af slidstærk kvalitet, og der er et stort portræt af vores dronning Margrethe på endevæggen. På alle andre vægge er der hundredevis af lige store våbenskjold (metal og emalje) med symboler, farver og deviser (motto for livsførelse) for brødrene i logen. Hvert medlem har sit personlige skjold efter eget udkast – og designet af den professionelle grafisk kyndige Heraldicus. Det giver tavlerne et ensartet præg, trods forskellighederne.

Det er et flot rum. Mange af os føler os nu lidt fremmede i disse næsten monstrøse omgivelser, men det gør ikke noget, når vi fylder rummet ud med os selv og vores mere forfinede-primitive og demokratiske kultur. Det er godt nok.

Jomsborgs hjemmeorkester står klar. Det er den sædvanlige besætning af sammenbragte børn, som vist nok uden særligt arrangement hører løs på alle instrumenterne: klaver, tuba, tensorsax, klarinet, violin og harmonika. Men det lyder sådan set meget godt.

Der er plads til knap 300 mennesker og der er næsten fuldt hus. Bispningen er den samme hvert år: En sildemad med karrysalat; et stykke med lun mørbrad i champignonstuvning; en ostemad. Dertil øl og snaps, som vi selv betaler. Maden vil vi ikke bedømme med kokkehuer eller stjerner, det ville være uhøfligt, men humøret er højt fra starten og man må nogengange råbe hen over bordene. Det er også godt nok.

Præcis – PRÆCIS kl 19.30 åbner formanden den formelle del af generalforsamlingen, og også hér som i de fleste andre af bestyrelsens gøremål er der en effektiv planlægning og styring. Regler og procedurer bliver tydeliggjort; dirigenten udpeget; stemmetællere osv. Så følger formandens beretning ifølge forretningsordenen og den omdelte dagsorden – efter en fællessang. Det går godt. Formandens beretning bliver vedtaget; det samme gør regnskabet lidt senere. Så kommer punktet: Indkomne forslag. Det plejer at være den mere sprængfarlige – eller fornøjelige – del af dagsordenen. Der er altid emner, som deler vandene. Denne gang handler det om en bronze-skulptur til opstilling ved bassinet; erstatning af vores egne tvættere (rengøring af saunaerne) med privat firma; produktion af en film om livet i Jomsborg; viderearbejde med store planer for udvidelse og fornyelse sammen med Århus kommune; indskrænkning af gæsteordning.

Stemningen i forsamlingen er labil. Argumenter følges skarpt af modargumenter; og det er under hvert punkt stort set de samme forenings-generalforsamlings-hajer, der fører ordet. Så vi føler os godt dækket ind og nærmest underholdt, mens vi udøver demokratiets kunst i praksis og fineste stil:

Der er nemlig en tydelig demokratisk understrøm gennem alle forslag, debatter og beslutninger. Den handler om, at vores sted, Den Permanente skal være tilgængelig for enhver. Vi vil aldrig blive en lukket klub med årelange ventelister, som vi ser det mange andre steder i landet. Vi vil bevare en simpel, ikke-luksuriøs, frihedselskende og rummelig nøgen- og bade-kultur med udpræget hang til det kolde element i den mørke tid. Vi respekterer de gode argumenters slagkraft, vi respekterer en dygtig bestyrelse og vi lever fint

med, at der skal være plads til kværunter og sure mænd.

Vi synger et par andre sange. Jan Morell læser et digt. Og generalforsamlingens formelle del slutter efter ca. tre timer med at årets Viking/Skjoldmø bliver udpeget og hædret. Nu er vi også rigtigt mange, der er røde i hovederne af varmen og andre ting. Mange må selvfølgelig tage hjem – det er trods alt en almindelig hverdagsaften. Andre rydder bordene i lokalets midte og orkestret spiller op til dans.

Fest- og dåbsafslutning ved slutningen af sæsonen (19. maj 2007)

Folk begynder at samles midt på eftermiddagen. Nogle sidder i trekanten ved klubhuset, mange med den første fadøl. Andre når at få en dukkert inden bassinet bliver taget i brug til dåbs-ceremonien. Jeg stiler målrettet mod den anden kabine på nordsiden. Det er af en eller anden grund blevet min foretrukne plads – og jeg er ikke det eneste vanedyr. Bodil er her, som hun plejer. Bente og Jens er her også, men de er vist ikke så stabile lige på dette sted. Det er til gengæld Erik Fischer, der kommer lidt efter.

Klokken nærmer sig 16. Et lille orkester med to mænd på violin og harmonika har taget opstilling og oppe på tagene over badekabinerne står to kvinder overfor hinanden på hver sin side af bassinet. De er alle i en slags middelalder-gøgler kostumer Pludselig begynder de at råbe/synge mod og med hinanden i en slags nordisk-kultisk stil – iblandet skæmteviser. Instrumenterne stemmer også i. Kvinderne kommer ned på broen og hele truppen fortsætter med et danse-show med sang og musik over de næste små tyve minutter. Det ser flot ud med havet som baggrundskulisse. Truppen kalder sig Nordenfra.

Underholdning

Der gøres klar

Dåbsholdet 2008

Showmasteren (Søren Holm) – eller hvad han nu må hedde på vikingesprog – indleder ceremoniens kernehandlinger med en opbyggelig tale, hvori han fortæller historien om Palnatoke og hans vikinger, der overtog Joms ved den nuværende polske Østersøkyst fra Venderne og grundlagde det historiske Jomsborg. Han gør opmærksom på forudsætningerne for optagelse som fuldgyldige Vikinger og Skjoldmøer i Jomsborg: bevidnet regelmæssig nedsænkning i det kolde vand over to vintre samt aldrig sauna før havbad! Alle vi andre klapper og hujer beredvilligt og bevidner dermed den gode vilje og de rette handlinger.

Så kommer noviceerne frem på broen. De fleste er i forskellige lette kostumer, hatte, kropsmaling – men der er også 3-4 anstændigt nøgne. De bliver sendt i vandet. De fleste af de knap 30 personer bliver sendt af sted i grupper. De svømmer over bassinet og igennem en port af bøgeblade ved trappen mod nord. Vel oppe modtages de af Høvdingen og to Skjoldmøer (fra bestyrelsen). De får en bitter, en lykønskning og det flotte bevis på fuldgyldigt medlemskab.

Så er den højtidelige begivenhed slut. Mange går i vandet, mens grillene tændes op inde på sandet i lagunen. Skyggerne bliver så småt lange, folk sidder i små grupper rundt omkring og går til og fra grillen og baren. Det bliver køligt. Dagen har en lille smule lun, sol og spredte skyer uden nedbør.

DAGLIGDAGEN I JOMSBORG PÅ DEN PERMANENTE

Dagligdagen i Jomsborg på Den Permanente.

Om sommeren har alle mennesker fri adgang til den Permanente, og der er livredderopsyn i dagtimerne. Desuden bliver kønsopdelingen i herre- og dameafdelingerne respekteret, mens lagunen i midten er det store fælles fluepapir, når vejret er til det. I slutningen af august lukker den Permanente for offentligheden og Jomsborg overtager stedet – sammen med enkelte andre fritidsaktiviteter, beachvolley og kajak-polo, men det er klart Jomsborg, der udgør den permanente tilstedeværelse bogstaveligt talt fra tidlig morgen til langt ud på aftenen.

De daglige oplevelser og badeaktiviteterne er den røde tråd i denne skildring. Vi har lavet en registrering af alle badende på én bestemt dag. De badende falder i grupperinger, som er mere eller mindre ”løse” i sammensætning. Der findes meget fasttømrede smågrupper af mennesker, der kommer hver morgen på bestemte tidspunkter for at starte dagen på den eneste fornuftige måde. Morgenbaderne har deres egen jargon og ritualer, og de fleste er ret hurtige med badet for de skal videre med andre pligter. Op ad dagen kommer de mange forskellige mennesker med vekslende arbejdstider, arbejdsfrie pensionister og andre, hvoraf en del bruger stedet til at møde andre mennesker, læse en bog osv. I løbet af eftermiddagen kommer det arbejdende folk for at koble fra og opleve en anden dimension i tilværelsen. Om aftenen tynder det ud i tilstrømningen, men der er en del, der har gjort aften-badningen og aftenstemningen til en fast tilbagevendende rutine.

Det er overvejende den dansk-etniske stamme, der historisk og endnu i dag er vikinger og skjoldmøer. I det følgende materiale er der ikke registreret nogle data på herkomst, sprog eller etnicitet. Men et umiddelbar skøn ved daglig færden på den Permanente vil vise, at der er en jævn forekomst af mere eller mindre fremmede. Det vil sige: Der er både medlemmer, som oprindeligt kommer et andet sted fra – og gæster, som nyder vores frirum i overensstemmelse med de regler, som foreningen har afstukket. Man hører af og til engelsk, tysk og andre nordiske sprog end dansk. Der er en lille stabil flok af franskmænd, der er russere og enkelte fra Mellemøsten. Strengt taget burde der statistisk set være flere med rødder i Østen og Mellemøsten, men vores normer om nøgenhed er uden tvivl en bremse.

Hvem bader i dag, 21. marts 2007?

Flemming og Eddy – runeristerne – er på mærkerne fra tidlig morgen til ud på aftenen for at opleve en hel dag i Jomsborg.

Onsdag den 21. marts er en stille dag. Let skyet med udsigt til sol. Temperaturen er lidt over frysepunktet til morgen og vandet er godt 4 grader. En perfekt badedag, hvis man ikke er helt vild med de barske ekstremer. Dagen starter ganske vist med nærmest ingen vind, men op ad formiddagen sætter det ind med tiltagende vind fra nord og øst. Det holder tørt og vinden sætter sig bidende spor sammen med solens stråling i ansigterne

på os, der står ude den hele dag for at tale med de mange badeende. Vi trøster os med, at hvis der ikke havde været den stride og kolde vind, så ville der sikkert have været en del flere mennesker

Runeristerne har besluttet at denne tilfældige dag skal være Dagen, hvor vi registrerer alle, der kommer, med et portrætbillede og nogle oplysninger. På den måde får vi et overblik via den tilfældige stikprøve af hvem vi er. Hvornår vi kommer, i hvilke "bundter" og med hvilke formål.

Kommentar til tallene over Jomsborg fremmøde onsdag 21. marts 2007:

I streng videnskabelig forstand er stikprøven ikke repræsentativ for alle medlemmer af Jomsborg. Vi ved, at mange medlemmer kun kommer i week-ends, at nogle kun kommer sidst på sensommeren og sidst på foråret, og at mange i det hele taget er sjældne gæster. Kun en helt (stor) tilfældig stikprøve ville give et korrekt billede. Alligevel er denne onsdag veldækkende på en anden måde. Den giver et godt billede af de mennesker, der er regelmæssige og aktive i vinterbadningen, da de netop typisk vil dukke op en dag som denne: en almindelig hverdag, en kold dag med en strid vind.

Opdeling i sociale erhvervsgrupper (beskæftigelse)

1. specialarbejder, kort uddannet og faglærte
2. "andet" mellemlag
3. sundhedspersonel
4. socialarbejdere
5. pædagoger og lærere
6. studerende
7. pensionister
8. "kreative"

Opdelingen er lavet ud fra en forventning om, at visse erhverv er mere repræsenterede end andre. Det holder stik, at der er mange mellemlag, især pædagogiske og sundhedspersonale. Den sidste rubrik omfatter både læger og andre sundhedsansatte. Der er også forholdsvis mange studerende og en pæn gruppe pensionister. Endelig er der en stor gruppe, der om sig selv anfører, at de er kunstnere, musikere og skuespillere.

Gennemsnitsalderen for mænd denne dag var 51,5 år og for kvinder 48,2 år. Man kan se af tabellerne, hvordan vi fordeler os på aldersgrupper.

Den første tabel viser i hvilke sammenhænge, vi kommer i Jomsborg. De allerfleste kommer alene, mens en del har aftaler med venner og få med familie eller kolleger. Det ligger fint i "tidsånden", at vinterbadning er en individuel begivenhed, styret af den enkeltes behov og lyster. Venner og kolleger er for de fleste mere løst tilkoblede.

Tabellerne siger også noget om, hvad vi foretager os i forbindelse med badningen. De fleste gør ikke noget specielt, men rigtigt mange kombinerer med en løbetur og andre

motionsaktiviteter. Andre forbinder hygge, social samvær med opholdet. Det passer også godt med, at der er en pæn spredning af udsagn om, hvad det betyder med det sociale liv. Det er OK, men ikke altafgørende. Sjovt nok er der flest kvinder, for hvem det enten betyder meget eller er ligegyldigt. Man kan også se, at det sociales betydning stiger rigtig meget med ancienniteten.

Der er en gennemsnitlig anciennitet for medlemmerne på godt 7,5 år (fra 0 til 67 år).

TABEL 1 viser i hvilken sammenhæng medlemmerne kommer i Jomsborg

	Antal	%	Cum.
Alene	131	52.19	52.19
Venner	98	39.04	91.24
Familie	18	7.17	98.41
Kolleger	4	1.59	100.00
Total	251	100.00	

TABEL 2 opdeler adfærd i køn

	Mænd	Kvinder	Total
Alene	57.98	46.97	52.19
Venner	35.29	42.42	39.04
Familie	5.04	9.09	7.17
Kolleger	1.68	1.52	1.59
Total	100.00	100.00	100.00

TABEL 3 viser fordelingen af medlemmerne efter beskæftigelse

	Antal	%	Cum.
Ufagl./kort u.	30	11.28	11.28
Andet mellemlag	68	25.56	36.84
Sundhedspersonale	40	15.04	51.88
Socialarbejdere	5	1.88	53.76
Pædagoger og lærere	34	12.78	66.54
Studerende	25	9.40	75.94
Pensionister	28	10.53	86.47
Kreative	19	7.14	93.61
.	17	6.39	100.00
Total	266	100.00	

TABEL 4 fordeler beskæftigelserne efter køn

	Mænd	Kvinder	Total
Ufagl./kort udd.	10.77	11.76	11.28
Andet mellemlag	31.54	19.85	25.56
Sundhedspersonale	8.46	21.32	15.04
Socialarbejdere	2.31	1.47	1.88
Pædagoger og lærere	12.31	13.24	12.78
Studerende	6.92	11.76	9.40
Pensionister	13.08	8.09	10.53
Kreative	8.46	5.88	7.14
.	6.15	6.62	6.39
Total	100.00	100.00	100.00

STATISTIKKER

TABEL 4 fordeler beskæftigelserne efter køn

	Mænd	Kvinder	Total
Ufagl/kort udd.	10.77	11.76	11.28
Andet mellemlag	31.54	19.85	25.56
Sundhedspersonale	8.46	21.32	15.04
Socialarbejdere	2.31	1.47	1.88
Pædagoger og lærere	12.31	13.24	12.78
Studerende	6.92	11.76	9.40
Pensionister	13.08	8.09	10.53
Kreative	8.46	5.88	7.14
.	6.15	6.62	6.39
Total	100.00	100.00	100.00

TABEL 5 siger noget om, hvad medlemmerne foretager sig i forbindelse med badeaktiviteterne

aktivitet	Antal	%	Cum.
Ingen	124	46.62	46.62
Motion løb mv.	91	34.21	80.83
Cykling	10	3.76	84.59
Hygge	30	11.28	95.86
Studere	7	2.63	98.50
Kreativ aktivitet	4	1.50	100.00
Total	266	100.00	

TABEL 6 opdeler udenoms-aktiviteterne efter køn

aktivitet	Mænd	Kvinder	Total
Ingen	48.46	44.85	46.62
Motion løb mv.	36.15	32.35	34.21
Cykling	4.62	2.94	3.76
Hygge	6.92	15.44	11.28
Studere	2.31	2.94	2.63
Kreativ aktivitet	1.54	1.47	1.50
Total	100.00	100.00	100.00

TABEL 7 Opdeling af medlemmerne efter aldersgrupper

Alder	Antal	%	Cum.
20-29	27	10.19	10.19
30-39	24	9.06	19.25
40-49	72	27.17	46.42
50-59	83	31.32	77.74
60-69	43	16.23	93.96
70-79	10	3.77	97.74
80-89	6	2.26	100.00
Total	265	100.00	

TABEL 8 Opdeling efter aldersgrupper og køn

Alder	Mænd	Kvinder	Total
20-29	6.98	13.24	10.19
30-39	10.85	7.35	9.06
40-49	25.58	28.68	27.17
50-59	28.68	33.82	31.32
60-69	18.60	13.97	16.23
70-79	5.43	2.21	3.77
80-89	3.88	0.74	2.26
Total	100.00	100.00	100.00

STATISTIKKER

TABEL 11 med anciennitetsgrupperingerne fordelt på køn

Anciennitet	Mænd	Kvinder	Total
0-1 år	13.60	20.45	17.12
2-5 år	37.60	32.58	35.02
6-10 år	18.40	30.30	24.51
11-15 år	16.00	14.39	15.18
16+	14.40	2.27	8.17
Total	100.00	100.00	100.00

TABEL 9 handler om fordelingen af hviklen vægt, der lægges på det sociale

	Antal	%	Cum.
Ligegyldigt	20	7.81	7.81
Det tager jeg med	86	33.59	41.41
Betyder noget	100	39.06	80.47
Betyder meget	50	19.53	100.00
Total	256	100.00	

TABEL 12 med sammenhæng mellem anciennitetsgrupperinger og social interesse

Anciennitet	Ligegyldigt	Det tager	Betyder noget	Betyder meget	Total
0-1 år	6.82	43.18	36.36	13.64	100.00
2-5 år	12.50	44.32	31.82	11.36	100.00
6-10 år	6.45	22.58	48.39	22.58	100.00
11-15 år	5.41	16.22	45.95	32.43	100.00
16+	0.00	23.81	38.10	38.10	100.00
Total	7.94	32.94	39.29	19.84	100.00

Tabel 10 viser den sociale interesse fordelt på køn

	Mænd	Kvinder	Total
Ligegyldigt	6.45	9.09	7.81
Det tager jeg med	37.90	29.55	33.59
Betyder noget	36.29	41.67	39.06
Betyder meget	19.35	19.70	19.53
Total	100.00	100.00	100.00

TABEL 11 viser hvor mange, der findes i anciennitetsgrupperinger på denne dag.

Anciennitet	Antal	%	Cum.
0-1 år	44	7.12	17.12
2-5 år	90	35.02	52.14
6-10 år	63	24.51	76.65
11-15 år	39	15.18	91.83
16+	21	8.17	100.00
Total	257	100.00	

Anmeldelse af saunaerne og jagttagelse af vinter-badekultur 2008

På den Permanente har vi fire saunaer. Men vi har også i skrivende stund næsten 4000 medlemmer, så det er vel OK.

Saunaerne har en historie, som selvfølgelig i første række handler om, at i tidernes morgen – for sådan cirka en generation siden – var der slet ikke nogen sauna. Vinterbadning var råt for usødet. Ned i det kolde vand. Din styrke og hæder som viking sammen med andre vikinger i samlet flok (og nogle få skjoldmøer) afhæng da antagelig af din viljestyrke og din konstitution til at blive i vandet.

Med den historisk første sauna har vi indledt en ”dekadent udvikling af blødsødenhed”, hvor det stålsatte sind og det hærdede legeme ikke længere står i centrum. Sådan ville vore gamle frænder, der nu er hedengangne til Permafrosten, sikkert se på det.

Men de ligger ikke inde med den historiske og slet ikke den aktuelle sandhed. Sådan vil vi i hvert fald gerne se på det. Den noget barske og maskuline fokusering på at ”udholde” og ”demonstrere styrke” er efterhånden afløst af den mildere indstilling, hvor det handler om oplevelsen, flowet eller kicket i vekselsbadet og andre elementer af næsten meditativ natur. Vi er tæt på en robust udgave af den wellness-bølge, der skyller ind over den vestlige verden.

Så hvordan adskiller vores saunaer sig fra hinanden?

I første række – slet ikke. Alle har adgang til alle saunaerne i åbningstiderne. I forhold til byens befolkning har Jomsborg fastholdt en åbenhed. Jomsborg er af princip ikke elitær eller eksklusiv. Der har aldrig været begrænsninger i tilgangen og vi bruger ikke ventelister. Vi omsætter et pres på tilgang til en vækst i klubbens aktiviteter, rummelighed og faciliteter. Derfor er der de fire saunaer.

Den duftløse

Denne sauna var oprindeligt den første. Den er nu ombygget og udvidet en smule. Det er den mest rolige, meditative sauna, og den hedder den ”duftløse”, fordi det hér ikke er tilladt at udsprede aromatiske dufte med vandpøs på saunastenerne. Der er heller ikke enighed om, hvorvidt aromastoffer er sunde. Hér søger folk hen, som gerne vil ligge ned og være i fred. Det er ikke et krav, at der skal være stilhed, men talen er dæmpet for det meste. Fra denne sauna er der ikke noget vindue ud til noget-som-helst. Det er der heller ikke fra den næste:

Veteranernes hule

Saunaen over for den duftløse er til en vis grad blevet et klubværelse for veteranerne. Det er hér man for det meste kan finde nogen af de gamle i gårde - ikke nødvendigvis på biologisk alder, snarere anciennitet i klubben. Men heller ikke hér handler det om eksklusivitet.

Den duftløse

Veteranernes Hule

Hjornesaunaen

Tårnsaunaen

Jeg fornemmer, at der kan foregå en mere fokuseret samtale i dette rum, fordi det er så lille. Man er nærmest nødt til at lytte på og deltage i, hvad der måtte foregå. Der kan gå en smule karlekammer og sikkert også beauty-box i det lille rum, hvis det ligesom passer med de tilstedeværende. Og det er et sted, hvor jeg har hørt en del vandede vittigheder – jeg nævner ingen navne, men Olie-Mogens....

Hjørnesaunaen

Det er den næst-nyeste (og ombygget på et tidspunkt) sauna. Den er sammen med tårnsaunaen placeret ude på herrebadet. Herfra kan man se ud på vandet og stigerne, og det

er godt, for så kan man se på de badende og gøre noget, hvis nogen kommer galt af sted i det kolde vand. Hjørnesaunaen har nogle af kvaliteterne fra Veteranernes hule, fordi det er en rimelig lille sauna, hvor alle kan høre hinanden. Der er også vokset op en tradition for, at mange dagligt regelmæssige badere opsøger denne, især om eftermiddagen. I denne sauna kan man finde interessante mennesker med både skarpe og humoristiske meninger. Der kan være også lidt skurvogn over den.

Tårnsaunaen

Det er den nyeste og største af vores svedehytter. Den er mere rummelig end de andre og har udkik til både Århus havn og det åbne hav. Det er en fed sauna. Det er den varmeste (på de øverste hylder – og der er tre). Det er den mest besøgte af nyere medlemmer – tror jeg. Men derfor er den ikke nogen banegård eller noget halvoftentligt rum, hvor der hersker intime relationer. At vi er blevet en stor forening med et stort gennemtræk – og også undertiden mange gæster, kammerater og veninder - det er mest tydeligt hér i den store sauna.

Badestil

Men først og sidst handler det om neddykning i det kolde vand, og det kan i sandhed foregå på mange måder. Det er ret underholdende at iagttage. Til en begyndelse iagttager man, at mennesker ser meget forskellige ud, ikke kun for så vidt angår beklædning. Det er en stor – hvad skal jeg kalde det uden at virke blasert eller utidigt dømmende – men det er en stor fornøjelse og kilde til dyb menneskekærlighed at konstatere, at vi falder forskelligt ud i form, fylde og farver. Køn og alder taler sit tydelige sprog; mediers og modeblades monotone skildringer af krops-design dementeres på det kraftigste. Dernæst bemærker man, at der er forskelle i, hvordan folk ”bærer” nøgenheden og den første kulde-påvirkning i luften: De gamle i gårde er for det meste tilsyneladende upåvirkede. De klæder sig af og opfører sig som ingenting, taler med andre og giver sig god tid, inden de opsøger vandet. Nye medlemmer er mere febrilske. De ser sig lidt usikkert omkring. Nogle kvinder vil være tilbøjelige til at dække sig med håndklædet, og de skynder sig med at ”få det overstået”, og småløber ind i den nærmeste sauna. Unge mænd (især unge mænd i flok) har deres egen stil med demonstrative hovedspring eller plaskere.

Så kommer vi til selve badet. Hér er stor forskel. I den ene ende af skalaen ser vi ”Medovadyppt”: Det er den lynhurtige neddykning, måske kun til halsen eller brystet og så op igen i en vældig fart som om en te-pose-snor trak opad. Det er ikke det mest yndefulde, men hører selvfølgelig med i billedet. En tur i saunaen plejer at gøre næste dyp mere tapper og værdig. I den anden ende ser vi for eksempel Sabina. Hun er godt nok sej. Hun er mager og af middel størrelse, og hvis man spørger, hvor hun har den lille accent fra, fortæller hun om opvækst i Berlin. Flere gange om ugen stiger hun langsomt i vandet fra dronningetrappen. Hun svømmer ud i lagunen, som hun krydser tre gange frem og tilbage, når vandtemperaturen er omkring de 5 plus. Hvis vandet er varmere, bliver turen længere. Det er på en måde provokerende for (nogle af) os andre. Jeg føler mig en smule

pikeret over, at denne magre kvinde udholder så massiv påvirkning, mens jeg selv og stort set alle andre polstrede mænd er ynkeligt tilbageholdende. Men det er også imponerende at se på (dog skal det siges, at hun i det kolde vand bærer handsker, og at hun holder hovedet over vandet – det forklarer lidt af præstationen). Ind imellem ekstrem-positionerne bader alle vi andre på hver vores måde. En hurtig tur over bassinet. Forskellige dyk og svømmeteknikker. Nogle flyder som dovne sæler. Andre spjætter med arme og ben.

En række bud:

1. *Man anerkender nøgenkulturen*
2. *Man går i vandet, inden man går i sauna*
3. *Man hilser, når man går ind i saunaen (første gang) og er for det meste til at tale med*
4. *Man hvisker ikke i saunaen (fordi det ikke er et privat-intimt rum, men et forenings-lokale – semioffentligt!)*
5. *Man brøler og hviner ikke, når man går i vandet - uanset temperatur (herfra dispenseres skrællinger og nymfer).*

SAMTALE MED ERIK FISCHER FOR 15 ÅR SIDEN

Samtale med Erik Fischer for 15 år siden

Fischer er netop fyldt 70 år i 1993. Han er nu pensionist og har en fortid som sælger af bl.a. bogabonnemeter, som han solgte ved døren, og støvsugere da de var hot stuff. Han har også været i oliebranchen og bestyret restauration i lystbådehavnen. Sælgerstrategiens særlige snarrådige og psykologiske fornemmelse for rette bemærkning på rette sted har han stadig. Han har badet i Århus-bugten, så længe han kan huske. Han husker således også den badeanstalt, der var der før Den Permanente, nemlig "Kattegat" med tilliggende badefaciliteter. Dette anlæg blev taget ind - dvs. pakket sammen og sat op på land - om

vinteren. I det "landskab" af opstavede trækonstruktioner legede lille Erik.

I løbet af tresserne blev Fischer vinterbader, og han var indbegrebet af en "rigtig" viking: I vandet hver dag - hvis ikke, var dagen ødelagt. Han beskriver oplevelsen som euforiserende: "Det giver en fornemmelse af frihed. Man bliver afslappet af at nedssænke sig i 'Livets Moder'". På spørgsmålet om, hvorfor han holder sig så frisk, svarer han uden tøven: "Fordi jeg er viking". Hans kone tilføjer, at han ikke var syg overhovedet i den tid.

Siden kom saunaen til. I starten af halvfjerdserne var der ikke ret mange i klubben. Man kendte hinanden, og medlemsskaren var sammensat af helt forskellige mennesker fra alle samfundslag - lige som i dag. Men i kraft af den mindre skare, og i kraft af de standsmæssige modsætninger, og vel især at de ideologiske modsætninger var noget større dengang, gav møderne i saunaen anledning til store diskussioner og 'belæringer'; Professorens måtte høre på arbejdsmanden; typografen belære kirkemanden; sælgeren forklare pædagogen - og omvendt.

Professoren var økonom og hed Gad, omkring 60 år gammel. Om ham fortæller Fischer en historie, som er blevet 'klassisk' i Jomsborg. Det er engang i halvfjerdserne eller starten af firserne. Man havde fået for vane at klæde om inde i mellemgangen ved saunaen. Og i døren ud til det fri var en smæklås. Hvis man altså gik ud for at bade, var der en risiko for, at man låste både alt tøj og nøglen til anstaltens yderdør inde. Netop det skete for professor Gad, da han var den sidste mand på skansen. Han var låst inde i anstalten - nøgen og i bitter frostvejr. Først håbede han på, at der måtte komme nogen. Men snart var der ingen vej udenom: Han måtte over planken ved yderdøren, som er pyntet

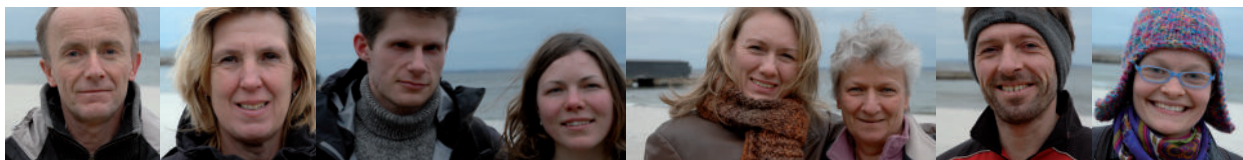
med pigtråd på kanten. Så ned i tunnelen under jernbanen og op til Sjette Frederiks Kro. Her møder han en taxichauffør, som netop har afleveret en gæst. Men i stedet for at hjælpe den stakkels nøgne mand, skynder han sig at låse sig ind i sin bil - han har nok troet, at det måtte være en gal fra Statshospitalet. Nogen i frostvej! En gæst fra kroen hjalp med et tæppe og transport hjem.

I slutningen af halvfjerdserne var der en vinter, som skabte sæson-arkitektur på Den Permanente. En novemberstorm havde raset med temperaturfald på 20 grader. Den var fra vest, men pludseligt skifter vinden til øst, og det medfører at vinden kaster kaskader af havvand op på broerne på Den Permanente. Det fryser til kompakt is - og siden kommer sne ovenpå. Adgangen til vandet fra broerne var blokeret. Det bekom ikke vikingerne særligt vel, så de gik igang med at grave en tunnel fra saunaen og via bassinets gange ud til vandet. Det tog sin tid at grave tunnelen, men vinteren var solid nok til at den holdt i flere måneder.

I dag siger Fischer, at han ikke længere har det samme behag ved vinterbadningen - dvs. ved selve nedsænkningen i det kolde vand. Han er blevet luksusbader. Man burde også passe på og følge badningens grundregel, der gælder sommer og vinter, nemlig aldrig at bade alene, men det gør han ikke - altid. Ikke desto mindre er det mere mødet med hans gamle - og nye - kammerater, der trækker. Og vekselvirkningen mellem saunaen og vandet. Han er glad for, at Den Permanente (og hjemmehørende Jomsborg) findes som sted - netop dér. Tæt på byen. Da Den Permanente var truet af nedlægning fra slutningen af tresserne, var han sammen med bl.a. Villy Mouritzen og Leo Jensen foregangsmand i Jomsborgs overlevelseskamp på Den Permanente. Anstalten var nedslidt. Træbroerne var understøttet af jern-konstruktioner, som i deres nedslidning fremstod som 'hajtænder', som man kunne blive ilde tilredt af nede i vandet. Jomsborgs kampgruppe argumenterede for, at Den Permanente var et vigtigt tilflugtsted for midtby-borgere uden bil, der kunne fungere som flugtmiddel ud i naturen. De gav simpelthen embedsmændene dårlig samvittighed. Det virkede, og Den Permanente blev bevaret med ny pillotering af beton. Ovenover den solide pillotering er der stadig træbeklædning. Og det er en god ting, siger Fischer. Træet er et varmt og venligt materiale, som i modsætning til sten eller lignende med det samme afgiver varme, som er modtaget fra solen. Det betyder meget om vinteren. Det betyder, at selvom temperaturen er lav, så vil en vinterdag med sol (og selvfølgelig helst vindstille) opleves lun, når man går rundt på Den Permanente. Ja, man kan faktisk solbade midt om vinteren, hvis betingelserne er til stede.

Nu skriver vi 2008

...og Erik Fischer er så aktiv som nogensinde. Han kommer nærmest dagligt midt på eftermiddagen, hvor han møder mange af de samme mennesker hver dag, dels på brædderne dels i saunaen. Det vil sige hjørnesaunaen - det er nærmest som at komme i en fremmed klub, hvis en af de andre saunaer frekventeres. Det er fint med rutiner, gode vaner og opløftende livskvalitet ved badeklubben. Der er dog kommet rigtig mange

nye mennesker. Det hele er blevet meget mere offentligt – dvs. anonymt og næsten fremmedartet sammenlignet med fortidens små kår i medlemstal og andre omstændigheder. Til gengæld, fremhæver Fischer, er klubben særdeles velorganiseret, så det er OK med de mange mennesker.

Fischer kan datere sit bekendtskab helt tilbage til 1938-39, og han ville kunne bevise sit medlemskab tilbage fra krigens tid (med årskontingenter på kr. 2,50, der gik til at male lejderen ned i vandet), hvis det ikke var fordi han har mistet hele to punge med medlemsbeviserne.

Siden sidste jubilæumsskrift for 15 år siden har Fischer mistet sin kone for fire år siden. Det var en svær tid med Grethes sygdom. Hun var kronisk dårlig og måtte have ilt igennem over 10 år, og i den tid var hun ikke særlig glad ved Fischers engagement i badeklubben. Så han kom ikke meget i den tid. Nu er han kommet igen, smilende, venlig og altid med en kæk bemærkning eller en god historie, men også nogen gange trist og mismodig, når tilværelsen ikke arter sig. Det hjælper alligevel at komme herved.

NETVÆRK, REFLEKTIONER OG STEMNINGER

Netværk, refleksioner og stemninger

Netværk og vinterbadning

Åh, det er dig! Jeg er ikke vant til at se dig med tøj på!

Det er en klassisk situation: Du ser et menneske i en tilfældig situation, der ikke er i vinterbadeklubben. Efter et øjeblik, hvor du står lidt rådvild og søgende, går der en prås op for dig, og du udbryder: Åh, det er dig! Jeg er ikke vant til at se dig med tøj på!

Situationen kan nemt føles en smule misforståelig for andre eller direkte pinlig, især hvis du har din ægtefælle eller kæreste med.

Alle i Jomsborg har oplevet dette. Med et medlemstal, der kryber tæt på 4000, så kan det ikke undgås at møde badekammerater i byen. Det er en aktivitet, som aldrig rigtig har gjort reklame for sig selv, når vi ser bort fra de offentlige opvisninger for over 50 år siden og forskellige indslag i aviser og i TV-mediet for mere end 10 år siden, når de syntes, det var agurketid om vinteren. Vi deltager ikke mere opsøgende overfor medierne. Det er overvejende mund-til-øre metoden, der giver væksten: Arbejdskammerater tager hinanden med; naboen har et godt tilbud; din søster eller fætter har prøvet noget ganske fantastisk; studiekammeraterne er gået foran, eller du bliver udfordret af din modspiller i poker...

Således kan gode relationer blive styrket på en sund og fornøjelig måde. Det ses tydeligt i det daglige billede af aktiviteter på Den Permanente. Der er mange, som kommer i par og i grupper. Så spiser de måske medbragt mad sammen. Andre henlægger studieaktiviteter til Jomsborg – når det er lunere i vejret. Nogle bruger et fællesbad som optakt til en tur i byen. Hvis man i forvejen har en historie i Århus - det vil sige hvis man har boet her i mange år, læst på en læreanstalt eller haft beskæftigelse i byen, så kan man også være helt sikker på, at gamle bekendte pludselig dukker op i Jomsborg. På den måde får man vedligeholdt et netværk af bekendte på en nem og bekvem måde, hvor der ikke er den formelle tvang til samvær, som hvis man opsøgte hinanden aktivt på boligen eller arbejdet. Snak i saunaerne om stort og småt med dem, man kender mere eller mindre, vil styrke bekendtskabet – og den ofte velkomne bieffekt er, at andre, som ikke kan undgå at lytte med, bliver inddraget i samtalen. Og inden man ser sig om, har man fået løst et praktisk problem, fået genopfrisket et venskab og fået kontakt til ukendte spændende mennesker og vendt et vigtigt etisk eller politisk problem.

Det er ikke velset at hviske i saunaen!

Det er en vigtig pointe ved det sociale liv i Jomsborg, at disse samtaler i saunaerne og på broen ikke er privat-intime. Det er træls, hvis et veninde- eller kærestepar sidder og hvisker til hinanden, eller når en gruppe unge mænd kun ser sig selv og hinanden og taler om piger, vi andre ikke kender noget til. Denne privat-intime adfærd hører ikke hjemme i denne situation, selvom nøgenheden og det tætte samvær umiddelbart kunne invitere til blufærdighed og hvisken. Tværtimod er vi nødt til at ignorere nøgenheden og tale ud over det private. Hvis vi ikke gør det, bliver Jomsborg stille og roligt til en kedsommelig halv-offentlig institution, et banegårdsmiljø, og de fantastiske netværksbieffekter vil gå tabt.

At "netværke" er et buzz-word og et moderigtigt livsstil-fænomen. Det er en vigtig attribut til yngre, karrierebevidste singler med turbo på forbruget af såvel oplevelser som mennesker – på arbejde og i fritiden. Fænomenet som sådant er gammelt. Vi har altid knyttet bånd til kammeraterne på arbejdet, til de nyttige naboer og på mere frivillig basis til interesse-fæller i foreningslivet eller religiøse samfund. De mere elitære kredse har desuden haft deres egne netværks-cirkler i loger, klubber og særlige foreninger. De nye moderigtige netværkere i forretningslivet har også en tendens til at stræbe efter elitære mønstre: man søger kontakt til dem, der kan være med til at løfte én selv op og som kan være nyttige.

Sådan er det også lidt i Jomsborg. Jo større forening, jo flere netværksmuligheder. Når en "klynge" af erhvervsgrupper som for eksempel de grupper af aktive i kunst og kultur (musik, billedkunst, teater), som i de senere år er dukket op i Jomsborg, så kan de have direkte gavn af hinanden udenfor badeklubben. Det kan betale sig at skabe kontakter – men det er godt nok for de allerfleste bekendtskaber med en meget bred skare af forskellige mennesker i alder og beskæftigelse. Og det er tillige et velkomment biprodukt af hovedsigtet: Den fysiske oplevelse med vandet og naturen.

Et par grader af et mysterium (Jomsborg 2006)

Af Finn Zachariassen

Det var en af de dage tæt ind under jul, hvor det bliver aften med gevalt. Min kone og jeg havde netop overstået det indledende kolde gys og sat os godt til rette i den store sauna.

Vi sad og betragtede lysene inde på havnen, som spejlede sig i bugtens havblik, da tre unge gratier kom ind i saunaen og satte sig ved siden af hinanden.

Uden på nogen måde at komme ind på spørgsmålet om dyd eller ej, så var det gratien i midten, der brød tavsheden: - hvor er det fantastisk, at vandet her ved juletid stadig er otte grader. – ja det er da helt utroligt, supplerede gratien til højre.

En lidt ældre gentleman med et sirligt velplejet gråt skæg, og med en udstråling som viste både autoritet og ro, kommenterede straks udsagnene: - Da jeg kom, læste jeg nu temperaturen på vandet til fem grader, og det er da kun cirka en halv time siden.

Endnu en af mændene blandede sig i samtalen: - Vi har i de seneste dage ligget nede på en vandtemperatur på omkring seks grader, og jeg har været her hver dag.

Min kone og jeg gik ud for at dyppe, og det gjorde manden med det grå skæg også. Han gik over og aflæste termometrets display, som konstant viser luft- og vandtemperatur på badeanstalten. – Luft ni og vand otte, erklærede han, men fastholdt, at da han kom for en halv time siden viste samme display luft ni og vand fem.

Den samme påstand fastholdt han, da han sammen med os vendte tilbage til saunaen, men han gav samtidig de tre gratier ret i, at deres iagttagelse var rigtig. Endnu et par medlemmer bekræftede, at de også havde læst, at vandet var fem grader, da de kom for nogen tid siden.

Nu begyndte så diskussionen om, hvad årsagen kunne være. Der må være kommet en varm strøm ude fra bugten af en eller anden observans. Kølevand fra Studstrup, eller nogen havde lukket varmt vand ud i havnen, var nogen af budene. Godt nok, men hele tre grader, nej den holder sgu ikke i byretten lod det fra en stemme ovre i det ene hjørne.

- Nej den sandsynlige årsag er, at det er måleapparatet, der er noget galt med, for så store udsving kan kun skyldes måleapparatet, mente manden med det grå skæg.

Der blev lidt stille i saunaen. Da sandsynligheden for, at en Hercule Poirot, Sherlock Holmes eller en anden kendt detektiv ville træde ind i saunaen og løse mysteriet, ikke var til stede, så lod det til, at de tre gratier og alle vi andre accepterede forklaringen om, at apparatet nok var upålideligt.

Interessen samlede sig atter omkring den smukke udsigt ud over havnen med de mange lys og spejlingerne af samme ud over bugten.

Da vi atter var kommet i tøjet og var på vej ud af omklædningskabinen, udbryder min kone: - Nej hvor er det lavvandet, der er jo næsten ingen vand i bassinet. Da vi passerede døren til herrebadet kunne vi da også se, at der næsten ikke var vand ude ved det såkaldte "farlige hjørne".

Lavvande – nu faldt tiøren! Pudsigt nok har inflationen ikke elimineret brugen af det gamle

udsagn, når noget gådefuldt pludseligt står lysende klart for en. Efterhånden som vandet er faldet er føleren til termometeret selvfølgelig kommet op over vandets overflade, og derfor begyndt at måle luftens temperatur, men det havde en Poirot og en Holmes selvfølgelig regnet ud længe før vi andre.

Stemninger

Når man går ind på Den Permanente – og vejret ikke er alt for voldsomt med høje, larmende bølger - så oplever man en vibrerende-syngende lydeffekt på langsiden ud mod herrebadet. Det er en slags ekko-rum virkning, der ikke er særlig kraftig. Det er ligesom stedet er opmærksomt eller modtager sine gæster med en let spændt stemning, en lokal atmosfærisk forstyrrelse i tilstedeværelsen. Man kan sagtens overheøre det. Men har man først lagt mærke til det, opleves det som et magisk træk ved stedet.

Et værk, der som denne bog kommunikerer med billeder, skrift og lay-out, får ikke lydene med direkte. Men lyde spiller en stor rolle i vores sanseregistre. Alle musikere, radio- og teatertechnikerne, lydfolk og filmmagere ved, at det er lydbilledet, der skaber stemninger. Således også med vores sted. For det meste er stedet forbundet med ro. Den østvendte kyst gør, at de fremherskende vestenvinde er stærkt neddæmpede. Vi ligger i læ af Risskovs skrænter, og det gælder også for byens lyde. Kun togets brusen med jævne mellemrum sender en hilsen fra civilisationen. Lyden af bølgerne er afdæmpede.

Mågerne og kragerne er ikke særligt hid-sige hér. Svalerne danner til gengæld et tydeligt lydbillede (når de er her fra foråret). Svalerne er i den grad overlegne luftakrobater. De piler rundt i luften og hviner på den karakteristiske måde som toptunede turbiner. Egentlig er det dem, der ejer Den Permanente. De bygger bo-

liger under tagskægget på rummene, og de har spisekammer i lufrummet. De ænser os næsten ikke, når de jager hinanden, som om de deltog i luftkrigen over London. Når de sidder på tagkanten og virrer med hovedet og praler af deres permanente fest-kostume, så kan vi komme ganske nær, inden de let fornærmet fortrækker med et elegant dyk ud i luften.

Stemningerne er selvfølgelig særligt forbundet til årstider og døgnets tider:

Solopgangen en frostklar februar morgen ved 8-tiden.

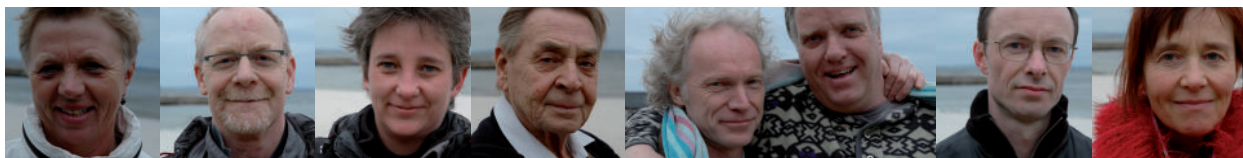
En dag med rasende storm fra øst med brølende dønninger og oppiskede vandkaskader – nogen gange op over bygningernes tage.

En lummer sensommerdag med dæmpede lyde – mest af folks mumlen og en avis, der rasler. Og spredte dufte af sololier, kaffe og humle.

Min favorit er tidspunktet sidst på dagen. Når solen lige er på vej ned, og vejret er stille. Jeg sidder og ser ud over vandet. Da ligger vandspejlet som en sprød farvelade af pastelfarver. Ser man efter, kan man spore alle mulige farver fra de dunkle rødlige over et mylder af grøn-gule nuancer (solglimt) til de dybe blå-grå-toner. Alle i fineste pastel og udsat for bløde forandringer og omplaceringer på grund af de lette bølger og krusninger. Man falder i trance og bliver lyrisk stemt, for skønheden er så overvældende, sart og selvfølgelig, at det ikke er til at rumme. Nogen gange sender solen en sidste hilsen ved fra sit skjul bag skoven at reflektere de sidste stråler fra vinduerne på sommerhuse på Skødshoved. I skumringen er refleksionen bemærkelsesværdig kraftig.

Men vigtigst af alt er nok den indre stemning af at lægge noget byrdefuldt fra sig: Igen og igen hører jeg fra medlemmer, at det er oplevelsen ved at låse sig ind på Den Permanente. Man trækker havbrisen ind med et dybt suk. Smilet tænder på læben. Øjet stilles ind på langt. Fred i sindet.

Inden badet den stille gysen, som vi naturligvis ikke taler højt om, men som jeg er sikker på, at alle kender til. Det er sgu da koldt. Det er nærmest lidt unaturligt. Hvis det ikke var fordi, vi ved, hvad der kommer bagefter. Eller hvis det ikke var for saunaen?

Poetisk-melankolsk stemt i fire gange haiku:

*Huden skriger: Nej!
Hvorfor gør jeg det igen?
Kulde som svitsning.*

*Kniv i humøret
Kuldechok forstyrrer mildt
At du forbløder.*

*Havblik i pastel.
Skoven gråner pænt med mig.
Nådekrans af damp.*

*Vandmørkeglemsel.
Mon svalerne savner mig?
Vinterhavets gæst.*

Dyreliv på/ved Den Permanente

En vigtig del af oplevelsen ved at komme regelmæssigt på Den Permanente er muligheden for at følge naturens tider, elementer og luner via dyrelivet.

Nogle er der bare hele tiden. Det gælder først og fremmest mågerne og kragerne. Og svalerne om sommeren. Fuglelivet er det mest synlige. Forskellige andefugle er også almindelige, og på det seneste har nogle skarver været på besøg. Vi deler luftrummet med fuglene, men der er ingen tvivl om, hvem der behersker luftrummet, selvom fuglene fornuftigt anerkender vores fysiske overlegenhed – målt i klodsede kilo.

I vandet har vi derimod kontakt med visse dyr. Det gælder i smertelighed brandmændene, som vi hader og foragter af et ærligt hjerte. Vi tør ikke engang forsøge at udrydde dem – fiske dem op og lade dem dø i den tørre luft, fordi vi frygter ikke at få alle de forbandede gifttråde med op. Så vil de bare ligge og være usynlige nede i vandet, og brandmanden vil ramme os post mortem. De andre vanddyr er hyggelige. Tobis-stimer og en gang imellem fladfisk;

muslinge-kolonier på stolperne.

Det hænder, at der er bonus for de gode iagttagere: Den lille hval, marsvinet ses en gang imellem. Sæler burde vel også forekomme, men det har jeg ikke underretning om. Derimod har der ved én lejlighed været en stor hval i sigte. Den 7. august 2006 blev for eksempel finhvalen Britta observeret, og der har været andre tidligere. Der er også rygter om, at et pelsdyr (måske en mink) holder til sammen med os. Jeg har fået at vide, at den smutter ind under brædderne, at den svømmer rundt i vandet og tager trappen op, og at den en enkelt gang har delt trappe med et bademenneske – dyret på vej op og mennesket på vej ned.

Jomsborg – et refugium i dagligdagen, et tilflugtssted

Kritisk og utopisk momentum

Når vi går ind af døren til den Permanente, så kender vi alle følelsen af lettelse. Et suk bryder frem, vi indånder den friske luft og hilser venligt eller ubevidst på de vagthavende måger.

Vi realiserer også på denne måde dagligt en drøm, som vores forfædre drømte i deres slidsomme og jordbundne tilværelse – idet de aller-aller-fleste af os har bønder som ophav – en drøm om udsyn, afslappelse og lediggang uden skyld og skam. Det er ikke helt nemt. Det er ikke selvfølgelig at se vores fritidssysse som fortidens drøm. Ikke desto mindre er det tilfældet, er jeg sikker på.

Vores frie og utvungne omgang med elementerne, vind og vejr, er betinget af, at vi har et meget velfungerende industrielt samfund og en kollektiv-social infrastruktur i ryggen. Ellers ville vi ikke have elektricitet til vores sauna og heller ikke fritid til at nyde opholdet. Og vi ville slet ikke være et massefænomen, som vi faktisk er ved at blive, men enten et velhaver-fænomen for de rige, sunde og privilegerede ved fjord og sund eller særlige ideologisk tændte sundhedsfreaks og vikingetids-nørder...

Vi har at gøre med et urgammelt kosmologisk mønster. Vi træder ind på elementernes mødested, et grænseområde og et grænseoverskridende område. Fra jordens fasthed går vi i vandet. Ind imellem udsætter vi os for ildens væsen, når vi ophedes i den varme luft, næret af saunaovnens ild. Vi fortæres ikke af ilden og fordamper ikke i luften. Vi nøjes med at gå ilden i møde – rykke tæt på "lejrbalet" i saunaovnens skikkelse og lade os svede igennem til fornemmelsen af dampfløjtens piften fra ører og næser. Således antager vi noget af ritualets rensende og indviende væsen, når vi undergår mødet og de symbolske og krops-sanselige forvandlinger – men vi gør det i en senmoderne stemning af frivillighed og nydelse. Vi er ikke tvungne af nidkære guder eller andre magthavere.

Så er alt godt?

Vi er mange, der har fået vendt blikket fra jord til hav, og det vil lidt mere konkret sige fået en smule overskud til at skabe selvvalgte refugier i strømmene af arbejde, fritid, krav og muligheder. Vi mange udgør en bred flok af mennesker i Århus og omegn. Der er en løs fornemmelse af, at vi udgør en slags ny måde at lave broderskab på. Eller en ny, løs og uforpligtende form for loge-dannelse, netværk for særligt privilegerede? Nej – vil de fleste sige. Og dog bliver der skabt venskaber, kæresterier og diverse former for aftaler i forretning, fritidssysler, tjenester og gavegiverier. Så – jo der er tale om informelle netværk.

Er nogen udenfor?

Jomsborg har en fin og gennemført tradition for, at alle, der har lyst til at være vinter-

badere, også kan komme til det – med et gæstebesøg, der er gratis. Og et medlemskab der koster en tiendedel af, hvad det koster at være med i en fitnessklub. Det er vi stolte af i Jomsborg. Det er professionelt foreningsarbejde på den ”gode måde” – det vil sige demokratisk-inkluderende. Alligevel er der jo nogen, der er udenfor. Vores nøgenkultur udelukker visse af vores især muslimske medborgere, som tingene tegner sig lige nu. Skal vi gøre noget ved det?

Efter min mening skal vi holde en dør åben – men ikke give afkald på vores naturalistiske grundholdning (nøgenkultur og kønsneutralitet). Vi er en privat forening i juridisk forstand, og derfor kan vi fastholde dette grundsyn. Hvis vi var en offentlig institution, et ”gademiljø” eller en skole ville vi af mange gode grunde være nødsaget til diskrete hensyn, men det er vi ikke. På den anden side har vi en slags moralsk forpligtigelse til at tage særlig venligt imod de, der er anderledes på den ene eller den anden måde i vores frirum i Jomsborg: Forskellige typer af handicap og amputationer er ikke påfaldende for nogen, ligeså lidt som de mange tatoveringer, folk smykker sig med. Mange udlændinge kommer og får fine oplevelser. Gæster fra de nordiske lande, Baltikum og Rusland oplever en herlig genkendelse af noget, de kender hjemmefra (men på en anden måde). Tyskere og engelsktalende falder for det meste fint ind i sammenhængen. Folk fra varmere og oversøiske himmelstrøg oplever det sikkert som noget bizart og eksotisk, som man dog kan vænne sig til og blive afhængig af.

For de gamle i klubben er det en fornøjelse at se mangfoldigheden og de multikulturelle krops-syn, der giver anledning til at lære den globale landsby nærmere at kende.

Et glimt af paradis?

Måske en anelse højstemt. Men tænk engang på de mange mennesker, der for kun få årtier siden aldrig kom uden-sogns. Inde midt i landet kunne man kun drømme om havet. Og for dem, der boede ved kysten, var havet en arbejdsplads og en farlig udfordring. Enkelte gjorde op med den jord- og stedsbundne tilværelse, som det skildres for eksempel i Jeppe Åkjærs berømte digt "Ole sad på en knold og sang". Der hedder det efter, at digtet skildrer problemerne med udlængslen og moderen, som vil blive savnet.

*Stak så Ole en dag i trav
Stod med ét ved det store hav.*

Og afsted var han på vej mod mulighedernes land.

*Ej kan bede og får forstå
Længslets tog over bølgens blå.*

Dengang kunne folk ikke drømme om at bruge vandet og havet som fornøjelse. Vand var noget man sejlede på af nød og og hev fisk op af, brugte som den helt store skraldespand og det var helt almindeligt, at selv søfolk og fiskere ikke kunne svømme! I dag har vores materielle rigdom og relativt høje almene dannelsesniveauer ændret på elementernes betydning og på vores disponering af forholdet mellem arbejde og fritid – ja, vi har alle faktisk fået en fritid, vi individuelt kan disponere over. I dag er det våde element, som vi oplever det, en enestående mulighed for krops-dyrkelse for dens egen skyld og et kosmisk oplevelses-fænomen – grænsende til det spirituelle. Et glimt af paradis – hér og nu.

JOMSBORG

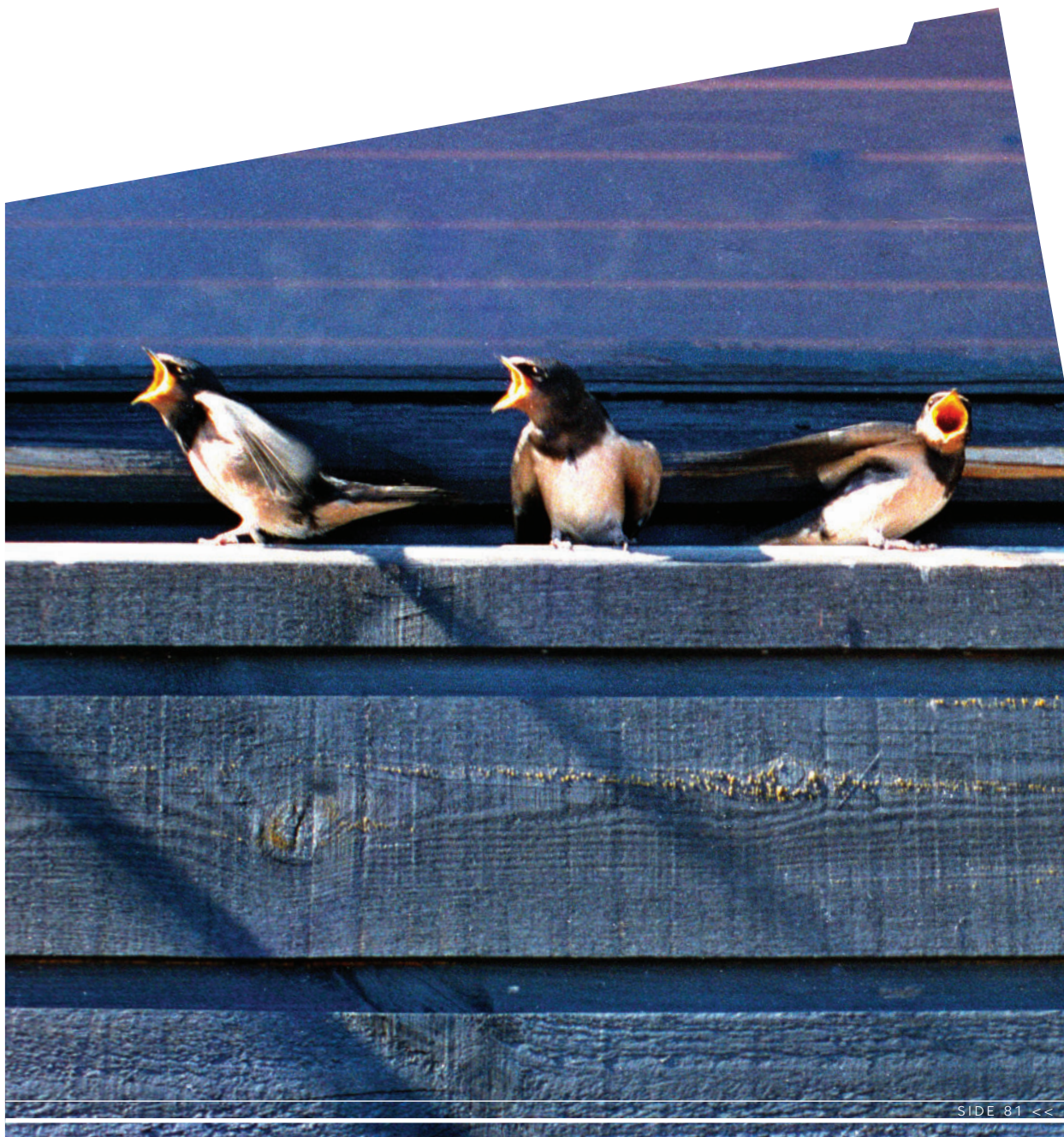
af Jan Morell

Jeg blev ramt af en svale
Ikke en enlig
Men en af dem i fast parforhold og det hele
Men uden nøglekort
Jeg forsøgte mig med et er du medlem
Men væk var den.
I det fjerne kunne jeg høre den pippe
Noget om 30.generationsæresmedlemmer
Af Jomsborg der skulle generes af sådan en
nybegynder
Så byggede den videre
på boligen uden friværdis

Sådan en hændelse er glemt
Når man dør en midlertidig død
En januaraften i det kolde bedøvelsesmiddel
Alt er glemt i flere sekunder:
Enlige svaler
Kærestesorger og kvaler
Terminer og tandpine
Krige og kaos
Heden i helvede
Herren i himlen
Ja og Susanne i badet
Er gladelig glemte
Når Corpus er nedsunket i det
Gradeløse element

Alt trækker sig sammen
Selv livmoderen
Blodkarrene
Parringsorganerne
Nethinden
Hornhinden
Trommehinden
Hjernehinden
Alt trækker sig sammen
Som det gør lige inden der
sker det, som der kommer nye vikinger ud af:
.....Nye medlemmer!!!

Ja, et vinterbad er den lille, men visse død
Når jeg så genopstår
Vil jeg gerne dø igen
Om og om og om igen
Være evigt medlem
Af døde vikingers klub
Døden har sin pris
Trehundrede kroner om året

VIKING VERDEN

Viking verden

Ved vikingklubben Jomsborgs generalforsamling 2. maj 2000

Længe fulgte skjalden ivrigt
Halmstolsglade surøjer
Når fra sikker brink de spejded
Skudrende i grum gysen
Ned mod rå og umildt strand.
Boltred sig i isfyldt hav
Her Kong Neptuns harske hird
Yngling – Gamling
Yppig Viv og Skjoldmø
Lige leged de --
Surøjerne kvad:

”Elveryngel og Uvætter
Frost må ben bide
Afsind må Jer ride!”
Fatted skjald da brat sin lyre
Kvad for simpelt lærte
Vid om viking verdens værd!
Kvæde vil vi kvadet:

Det gråner derude, nu vintret vort vejr
Håh-Hla-Hoi-Ki-Joo-Hlah.
Kun svaglys fra sottesol undes os her
Håh-Hla-Hoi-Ki-Joo-Hlah.

Og vinden er bidende barsk fra nordøst
Håh-Hla ---
En sommerlig strand blev til vinterkold kyst
Håh-Hla ---

Men bli'r du i sindet lidt grå og forstemt
Håh-Hla ---
Hør havguden buldre : ”Oh, gråsind er slemt!”
Håh-Hla --

Lad Neptun dig favne og ur-kryste vild
Håh-Hla ---
Gråsendelig grublen er gruselig spild!
Håh-Hla ---

Gunner Høi
(2000)

Et vikingehavbad vil lutre din sjæl
Håh-Hla - - -
Og styrke dit corpus fra isse til hæl
Håh-Hla - - -

Dit blod vil i åreerne rulle så rask
Håh-Hla - - -
Nu møder du verden med bram og med brask
Håh-Hla - - -

For gråtunge skyer og stormpisket hav
Håh-Hla - - -
I storladen fyldest en frihed dig gav!
Håh-Hla - - -

Snart solhverv. Snart snelys. Snart frostluften klar.
Håh-Hla - - -
Snart grødis, som boblende badebud har!
Håh-Hla - - -

Og altid skal følges en vinter af vår
Håh-Hla - - -
Når lys tvinger mørke, og ny-liv opstår
Håh-Hla - - -

De toner fra bølger, der ruller mod strand
Håh-Hla - - -
Er strofer af sangen om evighed, mand!
Håh-Hla - - -

Ja, det var hvad vikingeskjalden nu kvad
Håh-Hla-Hoi-Ki-Joo-Hlah
Om vikingeverden og vikingebad
Håh-Hla-Hoi-Ki-Joo-Hlah.

Gunnar Høi Sørensen

Vikingsangen

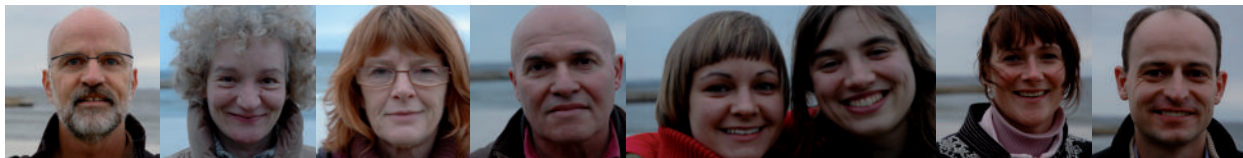
Lad os slutte denne krønike og hyldest med Vikingsangen. Rygtet vil vide, at sangen er skrevet af Charles for meget længe siden. Det står ikke helt klart. Men sangen har fulgt os i mange år. Den er obligatorisk ved generalforsamlingen, og derfor må vi se igennem fingre med, at den er ganske forskrækkelig med gyselige vendinger og grimme rim.

Melodi: Du gamla, du fria.

*Du friske, du herlige vikingestrånd,
der styrke og sundhed har i gemme,
vi priser dit prægtige, isafkølte vand,
:/: begejstres, når vi lytter til dets stemme. :/:*

*Med isbjørn på brystet vi stout drager frem,
blandt isguirlander uden lige,
for livsglæde, sundhed og renhed har sit hjem
:/: i "Jomsborg"s lyse, skønne solskinsrige. :/:*

*Vi elsker dig, "Jomsborg", fra soldagen gryer,
du blodet får hastigt til at rinde.
Til bølgenes fyrige favntag glad vi tyer,
:/: der mod og kraft til livets kamp vi finde. :/:*

FILM AF KATRINE BORRE

Sammen med denne jubilæumsbog er der produceret en film.

Katrine Borre: Blandt Vikinger og Skjoldmøer
Jomsborg 2007-8
Musisk arrangement ved Pia Rasmussen
Varighed ca. 1 time

Katrine Borre er filminstruktør med flere dokumentarfilm bag sig. Filmen skildrer en sæson fra september til maj og forsøger at indfange ”ånden”, stemningerne og tilværelsen i en dagligdag, som for flere og flere indebærer regelmæssig besøg i vinterbadeklubben. Der er også historiske klip fra begyndelsen i 1933-4 og fra isvinteren 1947.

Katrine opsøger både nye og gamle medlemmer. Hun ser gennem sit kamera, hvordan årtiderne skifter, hvordan mærkedage og fester afvikles. Det er Katrines speciale at skildre ting og steder, som ikke er filmet før – eller som ligger i udkanten eller på grænserne mellem det offentlige og det private. Hun søger bag fordomme og prøver at afmystificere, men hun er også diskret og respektfuld overfor de særlige udsatheder, der hersker på Den Permanente, nøgenhed ikke mindst. Et tema undervejs har været en blanding af glæde og bekymring over en (fritids)livsform, der kan være under pres for at miste sin primitivitet og tradition. Også derfor er der grund til at registrere, fastholde og dokumentere.

Undervejs i filmens produktion er Katrine selv blevet fanget ind, grebet af passionen og er nu medlem af Jomsborg.

Katrine Borre har tidligere lavet film:
Pigen i havnen (om søfolk fra udlandet)
Korrespondenten
Kvindeliv

